

Čitalačke navike djece osnovne škole od 4. do 8. razreda

Zrilić, Marina

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:813535>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-28**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
SMJER BIBLIOTEKARSTVO
Ak. god. 2020./ 2021.

Marina Zrilić

Čitalačke navike djece osnovne škole od 4. do 8. razreda

Diplomski rad

Mentor: prof. dr. sc. Sonja Špiranec

Zagreb, svibanj 2021.

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem da je ovaj rad rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na istraživanjima te objavljenoj i citiranoj literaturi. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Važnost knjige i čitanja.....	2
2.1. Čitanje u predškolskoj dobi.....	2
2.2. Čitanje u školskoj dobi.....	3
2.3. Školska lektira	4
2.4. Čitanje u slobodno vrijeme	6
2.5. Utjecaj medija na čitalačke navike djece	7
3. Utjecaj knjižnice i knjižničara na čitalačke navike djece	10
3.1. Programi poticanja čitanja.....	12
4. Istraživanje.....	17
4.1. Cilj istraživanja	17
4.2. Zadaća istraživanja.....	17
4.3. Osnovne pretpostavke	17
4.4. Opis uzorka istraživanja.....	17
4.5. Metoda prikupljanja podataka.....	18
5. Analiza ankete.....	19
6. Zaključak.....	35
7. Prilozi.....	37
8. Literatura.....	42
Sažetak.....	45
Summary.....	46

1. Uvod

Čitanje je temeljna sposobnost i preduvjet za svako učenje. Čitanje nema samo obrazovnu ulogu, ono je također izvor zadovoljstva, užitka i avanture. Čitanjem knjiga uranja se u neki novi, neistraženi svijet zanimljivih likova, događaja i neobičnih mjesta. Potiče maštu i utječe na raspoloženje, razvija vokabular, povećava sposobnost izricanja vlastitih misli i osjećaja, utječe na intelektualni razvoj. Čitanje je vještina koju roditelji i odgajatelji usađuju u dijete listajući s njim slikovnice i čitajući priče od najranijeg djetinjstva. Bitno je dijete motivirati da ono samo poseže za knjigom kad god je u mogućnosti stvarajući tako čitalačke navike koje su temelj za njegovo daljnje cjeloživotno obrazovanje i razvijanje vlastite svijesti.

Promatrajući čitalačke navike današnje djece mogu se uočiti promjene tih navika koje nastaju kroz njihovo odrastanje. Djeca vole čitati knjige, ali im pažnju sve više zaokupljaju različiti mediji kojima su okruženi poput računala, mobitela, društvenih mreža. Veliki dio slobodnog vremena vole provoditi u društvu prijatelja. Čitanje knjiga se svodi na čitanje obavezne lektire te čitanje djela po njihovom izboru, uglavnom za vrijeme praznika.

Cilj ovog rada je istražiti interes učenika osnovne škole za knjigom te je zbog toga provedena anketa o čitalačkim navikama učenika od 4. do 8. razreda osnovne škole u kojoj je sudjelovalo 406 učenika. Anketom su obuhvaćene Osnovna škola Vrbani te Osnovna škola Alojzije Stepinac, obje na području grada Zagreba. Kroz 19 pitanja koje je sadržavala anketa došlo se do zanimljivih odgovora iz kojih je vidljivo vole li djeca čitati, koliko knjiga pročitaju godišnje, tko ima utjecaj na stvaranje njihovih čitalačkih navika, kakva književna djela čitaju, kako najradije provode svoje slobodno vrijeme i gdje se tu nalazi knjiga, posjećuju li školsku knjižnicu i koliko često te mnogi drugi odgovori.

Rezultati dobiveni istraživanjem pomoći će nastavnicima i knjižničarima u ostvarivanju bolje komunikacije s učenicima, poboljšanje kvalitete obrazovanja te će biti korisne smjernice u promicanju kulture čitanja mladih.

2. Važnost knjige i čitanja

Čitanje je jedna od bitnih sastavnica pismenosti. Vrlo je važna vještina potrebna za razvoj svih ostalih kompetencija te razumijevanje značenja sadržaja iz svakodnevnog života (Kunac, 2020). Čitanje se može definirati kao kognitivna aktivnost koja može obuhvaćati nekoliko radnji poput prepoznavanja ključnih riječi i informacija u tekstu, vrednovanje pročitano­g sadržaja i metarazine razmišljanja. Pod metarazinom se podrazumijeva čitateljevo procjenjivanje kvalitete pročitano­g sadržaja s jedne strane u odnosu na procjenu vlastitog čitanja te kako pročitani sadržaj utječe na njegovo djelovanje.

U svojoj knjizi *Kreativni pristup lektiri* autorice Gabelica i Težak navode kako je poticanje čitanja i razvoj čitateljske kulture dugotrajan i složeni proces koji započinje u domu. Smatraju da se u taj proces treba uključiti cjelokupno društvo, na svim instancama i u smislu zaštite djece i njihovog odgoja i obrazovanja (Gabelica & Težak, 2019).

2.1. Čitanje u predškolskoj dobi

Nekoliko je čimbenika koji su zaslužni za razvoj vještine čitanja kod djece, a smatra se da je okolina jedan od važnijih. Najvažniju ulogu u tom procesu zauzimaju roditelji i njihova angažiranost i posvećenost razvoju djeteta. Roditelji i odgajatelji trebaju djetetu osigurati takve uvjete u kojima će ih uvoditi u svijet knjige i čitanja gdje se djeca osjećaju ugodno i zadovoljno u tim trenucima. O njima će ovisiti djetetova uspješnost u početnom čitanju, čitanju u odrasloj dobi, koliku će važnost čitanje zauzimati u životu djeteta te mu ona postati izvorom znanja i užitka (Obradović-Čudina, 2003). Roditelji bi trebali svakodnevno čitati djetetu. Važno je stvoriti ugodnu atmosferu, npr. držati dijete na krilu dok mu se čita, omogućiti mu da i samo gleda slikovnicu i prati što roditelj čita. Slikovnice su, sama riječ kaže, zbir malenih slika. One su prvi dječji udžbenici. Zbog toga se njihovoj izradi posvećuje velika pozornost. Pedagozi smatraju da je važno da slikovnice budu oslikane od vrsnih umjetnika čime bi učenje predškolske djece bilo što lakše i kvalitetnije (Hlevnjak, 2000). U najranijoj dobi zanimljive su im slikovnice koje sadrže oblikovane detalje koji kombiniraju taktilnu i ikoničku edukaciju djece. To su slikovnice s rupama za prstiće, s predmetima koji se izdužuju ili izvlače, uglavnom sve što potiče djecu na učenje kroz igru i zabavu. Nakon njih slijede slikovnice s ilustracijama bajki i priča. One navode čitatelja i gledatelja da vide više od samih slika te razvijaju njihovu maštu. Slika ima prednost ispred riječi jer se brže i lakše čita. Osim što zajedničko čitanje

roditelja i djeteta razvija ljubav prema čitanju, ono ujedno razvija i djetetove govorne sposobnosti koje su glavni preduvjet za čitalačke sposobnosti i napredak u školi i učenju. Važno je da dijete u cijelom tom procesu čitanja ne bude pasivan slušač već da aktivno sudjeluje u pričanju priča u skladu sa svojim uzrastom. U početku mala djeca nisu sposobna samostalno prepričati sadržaj, ali postupno kako se njihov govor razvija tako oni mogu sve samostalnije prepričavati događaje u pričama. Roditelji su tu vodiči koji ih usmjeravaju i pomažu im poticajnim čitanjem koje ima oblik razgovora u kojem se faze čitanja izmjenjuju s fazama razgovora o slikama i tekstu. Kako dijete odrasta i razvija se tako i roditelji prilagođavaju pristup čitanja djetetu te prelaze na dijaloški (razgovorni) oblik čitanja. Roditelji pred dijete postavljaju sve zahtjevnije zadatke. Djetetu postavljaju pitanja na koja ono odgovara, proširuju odgovore sličnim riječima, objašnjenjima, davanjem primjera, ispravljanjem i pohvalom. Od djeteta se očekuje sve veća samostalnost i složeniji oblici izražavanja. Kako bi dijete što lakše uveli u svijet čitanja, važno je stvoriti čitalačko ozračje u kojem će roditelj služiti djetetu kao primjer i uzor svakodnevnim čitanjem knjiga, časopisa, razgovorom o pročitanoj, odlaskom u knjižnicu, odnosom prema knjizi s poštovanjem i ljubavlju.

2.2. Čitanje u školskoj dobi

Kako bi djeca postala dobri čitači, moraju imati dobro razvijene predčitalačke vještine koje podrazumijevaju razvijenu vještinu slušanja i razumijevanja, maštu, bogat vokabular te prirodnu znatiželju da nauče nešto novo. Prvi i osnovni zadatak kojim učenici moraju ovladati na početku svog školovanja je ovladavanje prepoznavanja znakova i riječi kao prvi preduvjet za razumijevanje teksta (Kolić-Vehovec, 2013). Dok čitaju, trebalo bi im stvoriti uvjete u kojima se osjećaju ugodno i opušteno tako da se pri svakom spomenu čitanja djeca prisjete osjećaja ugone i zadovoljstva što im pruža čitanje. Važno je znati motivirati učenike na čitanje, stvoriti im prilike da sami pronalaze knjige koje su im interesantne. Osim knjiga omogućiti im pronalaženje zanimljivosti putem interneta ili nekih drugih medija dostupnih i prihvatljivih učenicima. Učenike treba osvijestiti da čitanjem razvijaju različite razine znanja te obogaćuju svoj intelektualni i emocionalni život.

Izostanak svih gore navedenih predčitalačkih vještina kod učenika dovest će do otežanog čitanja. Učenici će čitati sporije, bez osjećaja užitka i zadovoljstva. Čitanje će im stvarati frustraciju te će se sve manje upuštati u aktivnosti vezane uz čitanje, a postoji mogućnost i izbjegavanja istih. „Manjak vježbe i iskustva otežat će razvoj automatizma i brzine na razini

prepoznavanja riječi što će rezultirati začaranim krugom – s vremenom loši čitatelji postaju sve lošiji, dok dobri čitatelji postaju sve bolji, a razlika između tih grupa sve više raste” (Kolić-Vehovec, 2013).

Da bi se izbjegli navedeni problemi, važnu ulogu u razvijanju čitalačkih vještina i navika imaju učitelji i nastavnici kao uzorni čitatelji, zatim prepoznavanje i korištenje različitih strategija čitanja. Da bi učenici razvili čitalačku pismenost, moraju više čitati, to im treba postati navika, te bi trebali biti podučavani čitanju u svim nastavnim predmetima (Kunac, 2020).

Jedan od najopsežnijih predmeta osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja je hrvatski, tj. materinski jezik. Budući da se sva komunikacija u školi odvija na hrvatskom jeziku, nastava hrvatskog jezika usko je povezana sa svim ostalim nastavnim predmetima. Glavni cilj je osposobiti učenike za jezičnu komunikaciju koja je glavni preduvjet za ovladavanje sadržajima nastavnih predmeta i uključivanje u cjeloživotno učenje (Zovko, 2011, str. 28).

Grosman ukazuje na neke neuspjehe iz prošlosti u odgojno-obrazovnom procesu gdje su se svi neuspjesi svaljivali samo na učenike. Okrivljavalo ih se za nemar, neaktivnost, nezainteresiranost za suradnju u nastavi i zanimanju za izvanškolske aktivnosti. Optuživalo se i roditelje za manjkavost u odgoju. Nažalost tek kad se doživi neuspjeh velikih razmjera na nekom području, počinju se tražiti razlozi i postavlja se pitanje zbog čega je to tako. Počinje se sumnjati u sposobnost škola kao odgojno obrazovnih ustanova da se prilagode društveno i kulturno uvjetovanim potrebama za znanjem (Grosman, 2010).

2.3. Školska lektira

Lektira (franc.*lecture*, lat.*lectura*), čitanje; ono što se čita, štivo. Školska lektira obuhvaća dopunsko (obvezno) štivo iz književnosti i drugih nastavnih predmeta. Propisani popis književnih djela primjerenih dobi učenika. Čitanjem lektire učenike se usmjerava na samostalno služenje knjigom, razvija se interes i navika čitanja, bogati se rječnik i izoštrava kriterij osobnog odabira i pristupa knjizi (Lektira, 2021).

Školskom lektinom uvodi se učenike u svijet književnosti te je zbog toga izbor djela kojeg će učenici čitati vrlo važan. Bitna su prva književna djela s kojima će se učenici susresti u nižim razredima osnovne škole i dojam koji će ta djela ostaviti na učenika. Može se reći da o tome prvom dojmu ovisi hoće li dijete postati čitač. Bitno je izgraditi emocionalno pozitivan stav

prema knjizi. Nažalost, često se događa da sam spomen lektire kod učenika izaziva nelagodu (Gabelica & Težak, 2019, str. 55).

„Istina je, postoje književna djela koja bi svaki obrazovani čovjek morao poznavati. Djela su to, koja nam se od najranijeg djetinjstva nameću pod pojmom - lektira. I tu počinju neprilike. Lektira - umjesto radosti čitanja i saznavanja životnih istina, postaje omraženom prisilom i sredstvom torture” (Vladilo, 2002).

Postavlja se pitanje zbog čega je to tako. Može se reći da je razlog u pogrešno postavljenim zadacima koji se očekuju od učenika prilikom obrade lektire. Nije problem u samom čitanju već u onome što slijedi poslije, a to je obrada pročitane djela. Učenicima je odbojno i suhoparno svaki puta pisati jedno te isto: ime pisca, naziv djela, opis likova, mjesto radnje, vrijeme radnje, tema, motiv, kratak sadržaj i čuveno pitanje: Što je pisac htio reći? (Dujčić, 2009, str. 21). Učenici umjesto užitka čitanje lektire doživljavaju kao dosadnu školsku obvezu. Kako bi riješili svoj problem pisanja lektire, pojedini učenici pribjegavaju raznim metodama kao što su: prepisivanje sadržaja s interneta, prepisivanje od starijih učenika budući da se lektirni naslovi godinama ne mijenjaju.

Kako bi približili lektiru učenicima i učinili ju zanimljivom i poželjnom za čitanje, treba promijeniti pristup lektiri. To nije jednostavan zadatak, ali je vrijedan pokušaja jer znamo da ćemo time dobiti samostalnog čitatelja te u njemu razviti literarni ukus i ljubav prema književnosti. Učenicima treba objasniti što im koja od ponuđenih lektira nudi, ponekad pročitati na glas nešto od naslova, zalagati se za uvođenje suvremenih djela u popis lektire prilagođene učeničkim interesima, okruženju u kojem odrasta jer prosječan čitatelj jedne razvijene gradske škole nije jednak prosječnom čitatelju jedne male seoske škole. Nastavni sat lektire trebao bi biti susret u kojem su učitelj i učenici ravnopravni sugovornici o pročitane književnom tekstu. Jedan primjer interesantnog i kreativnog pristupa lektiri opisan je u knjizi Čitanje u ranoj adolescenciji. Primjer govori o jednoj srednjoškolskoj profesorici koja je uvela u nastavu mjesečni zadatak pod imenom *Cafe Friday*. Svakog zadnjeg petka u mjesecu svoju učionicu bi pretvorila u literarni kafić. Stolove bi poslagala u nekoliko manjih krugova oko kojih bi se smjestili učenici. Da ugođaj bude veći, donijela bi slatkiše i sokove kojima se učenici mogu slobodno poslužiti. Zadatak učenika je donijeti bilješke o knjizi koju su sami odabrali i pročitali taj mjesec te ju prezentirati drugim učenicima za stolom. Profesorica obilazi stolove i sudjeluje u raspravama. Na kraju sata dobije detaljne podatke o prezentaciji i aktivnom sudjelovanju svakog pojedinog učenika te ih neprimjetno ocjenjuje ne stvarajući pri tom dodatno opterećenje i tremu učenicima. Na ovaj način potiče učenike na slobodu biranja

literature, podržava ih u njihovim druženjima i aktivnostima među vršnjacima, a sve kako bi ih potaknula na čitanje (Kunac, 2020, str. 64).

2.4. Čitanje u slobodno vrijeme

Važno je najprije definirati što je to uopće slobodno vrijeme kod djece. Možemo reći da je to vrijeme koje ostaje djeci nakon škole i svih školskih obaveza. To vrijeme svatko organizira prema vlastitim afinitetima, željama i potrebama. Možemo ga podijeliti na organizirano i neorganizirano slobodno vrijeme. U organizirano slobodno vrijeme uvrstili bismo razne organizirane sportske aktivnosti, pohađanje škole stranih jezika, glazbene škole te ostale obrazovne aktivnosti koje obogaćuju djetetov život, razvijaju razne talente, utječu na samopouzdanje, proširuju krug prijatelja, razvijaju timski duh. Neorganizirano slobodno vrijeme je sve ono ostalo vrijeme koje djetetu služi za relaksaciju, opuštanje, druženje s prijateljima, odlaske u kino, igranje raznih igrica na računalu, slušanje glazbe i naravno čitanje knjiga po vlastitom izboru. Postavlja se pitanje koliko tog slobodnog vremena djeca odvajaju na čitanje? Odgovori se mogu pronaći u pojedinim istraživanjima koja su provedena među učenicima. Jedno od tih istraživanja je provedeno, obrađeno i opisano u ovom diplomskom radu. Na pitanje kako provode svoje slobodno vrijeme, učenici su u najvećem broju odgovorili u druženju s prijateljima, zatim redom slijede odgovori: koristeći se internetom, igrajući igrice na računalu ili mobitelu, bave se sportom, slušaju glazbu. Na pretposljednem mjestu je odgovor da vrijeme provode čitajući knjige, stripove i časopise, dok je na posljednjem mjestu sviranje nekog instrumenta. Zanimljivo je usporediti istraživanje koje je Dijana Sabolović-Krajina opisala u svom djelu: „Neki aspekti čitalačke kulture mladih”. Istraživanje je provedeno među učenicima u Koprivnici 1986. godine. Zajednički ponuđeni odgovor u oba istraživanja je čitanje knjiga u slobodno vrijeme (Sabolović-Krajina, 1993). Učenicima je 1986. godine taj odgovor uz slušanje glazbe bio na prvom mjestu, za razliku od današnjeg istraživanja gdje je taj odgovor na predzadnjem mjestu. To nam jasno pokazuje kako su se životne prilike i interesi djece promijenili tijekom vremena. Najveću ulogu u tim promjenama imali su modernizacija, razvoj tehnologije i novih medija. Danas mladi u slobodno vrijeme čitaju o temama koje ih uistinu zanimaju, a time se njihov trud, motivacija i stavovi prema čitanju poboljšavaju. Važno je učenike poučiti raznim tehnikama čitanja kako bi razumjeli to što čitaju, uživali u pročitanoj te potaknuli njihovu znatiželju i motivaciju za čitanjem (Kunac, 2020, str. 64).

Možemo reći da postoje dvije vrste čitanja: jedno predstavlja zabavu i užitak i ono je dobrovoljno te drugo koje se naziva još i funkcionalno koje je usmjereno na dobivanje informacija i učenje. Obje ove vrste se međusobno isprepliću i teško da mogu opstati jedna bez druge. Obje služe na korist i dobrobit pojedinca. Dokazano je da djeca koja često čitaju radi užitka i imaju razvijenu ljubav prema čitanju lakše savladavaju gradivo i zadatke koji su pred njega postavljeni. Ovu tezu potvrđuje i Stričević u svom radu „Čitanje u kontekstu školskih i narodnih knjižnica: uloga knjižnica u poticanju funkcionalnog čitanja i čitanja iz užitka“.

„Kompetencije stečene u čitanju radi dobivanja informacija utječu na motivaciju za čitanje iz užitka, i obrnuto, čitanje iz užitka, naročito ono koje započinje u ranoj dobi, utječe na tzv. akademske vještine i školski uspjeh. Stoga je važno poticati, razvijati i promicati sve vrste čitanja u svim vrstama knjižnica, jer krajnji cilj i učinak jest dobrobit djeteta, osobe koja čita, a time i društva u cjelini” (Stričević, 2009, str. 42).

Često se o čitanju govori kao o bijegu iz stvarnosti, uranjanju u neki novi, neistraženi, zanimljiv svijet, gdje čitatelj zamišlja likove, poistovjećuje se s njima, svijet gleda iz nekog drugog ugla, potiče ga na razmišljanje i stvaranje vlastitog mišljenja i stava o određenoj temi kojom se bavi knjiga koju čita ili općenito izgradnji stava o svijetu u kojem živi.

Istraživanje je pokazalo da učenici najviše vole čitati romane pustolovne te dječje i tinejdžerske tematike. U pustolovnim romanima vole uzbuđljive i neizvjesne radnje koje ih drže napetim do samog kraja knjige. U dječjim i tinejdžerskim romanima uglavnom prepoznaju sebe, proživljavaju možda iste situacije kao likovi iz knjige te kroz sam rasplet knjige pokušavaju riješiti i svoju situaciju u kojoj se nalaze. Zbog toga je vrlo važno poticati djecu na sve oblike čitanja, dati im slobodu izbora literature, razviti im ljubav prema knjizi i čitanju koje će im korisno i na opuštajući i zabavan način ispuniti slobodno vrijeme.

2.5. Utjecaj medija na čitalačke navike djece

Današnje mlade generacije odrastaju u digitalnom svijetu u kojem im je dostupna sva moguća tehnologija od najranijeg djetinjstva. Postala je sastavni dio njihovog života. Zbog te napredne tehnologije i djeca razvijaju potpuno nove tehnike čitanja i učenja. Naučili su paralelno raditi nekoliko stvari, npr. čitati nešto na računalu, slušati glazbu, dopisivati se mobitelom. Vrijeme provedeno za računalom zaokuplja veći dio njihovog slobodnog vremena, odvlači pozornost od čitanja te knjigu stavlja u drugi plan. Djeca se slabo međusobno družu, nemaju potrebu izlaziti van, ostvarivati fizički kontakt, nego međusobno online komuniciraju. Pojedini učenici

ne samo da ne čitaju knjige u slobodno vrijeme, već izbjegavaju i obavezno čitanje lektire, pronalaze skraćene verzije sadržaja knjiga na internetu i njima se služe. Kako bi se izbjegle takve situacije, trebalo bi možda poraditi na promjeni pristupa obrade lektire. Učenike bi trebalo poticati na razgovore o djelu, naučiti ih razmišljati i zaključivati. Time bi dobili na važnosti i osvijestili potrebu čitanja.

U nastavi književnosti moguće je angažirati mlade da pojedinačno čitaju, istražuju, zaključuju i debatiraju. Oni će tada imati osjećaj da je njihovo mišljenje važno te da je moguće prihvatiti i drugačiju interpretaciju od nastavnikove ili njihove. Postizanje višeg stupnja čitanja pozitivno utječe na razumijevanje pročitano, oblikovanje i izražavanje kritičkog stava i individualnog mišljenja (Nagy, 1999, str. 16-17).

Javlja se strah od zanemarivanja knjiga u tiskanom obliku i linearnog čitanja te pojavu nelinearnog čitanja. Grosman objašnjava pojmove te dvije vrste čitanja.

„Već sama karakterizacija nelinearno čitanje digitalno oblikovanih tekstova pokazuje da naše razumijevanje čitanja elektroničkih tekstova proizlazi iz suprotnosti s osnovnim linearnim čitanjem tiskanih tekstova koje smo se navikli čitati od riječi do riječi, od rečenice do rečenice, od retka do retka, od prve do posljednje stranice, bar kad je riječ o umjetničkim pričama, a u hrvatskom (kao i u brojnim drugim jezicima) slijeva nadesno“ (Grosman, 2010, str. 263).

Također Grosman navodi kako su umjetnički tekstovi sastavljeni tako da imaju svoj početak, sredinu i kraj koji je uglavnom zadovoljavajući za čitatelja. Razumijevanje teksta je glavni cilj linearnog čitanja.

„Elektronički tekstovi ne ispunjavaju više očekivanja utemeljena na iskustvima s linearnim razumijevanjem tekstualnosti. Elektroničke priče, naime, nemaju unaprijed određen redoslijed, nego predstavljaju mreže mogućnosti koje čitatelj može aktivirati na više različitih načina i upotrebom elektroničke tehnologije sastaviti svoju posebnu priču“ (Grosman, 2010, str. 263).

Kako se neprestano javljaju novi mediji, postoji bojazan da će oni potisnuti knjigu. Novi mediji djeluju na djecu i mlade poput magneta, privlače ih svojom atraktivnošću i teško im se odvojiti od njih. Audiovizualna informacija postala je sastavnim dijelom naše svakodnevice (Gabelica & Težak, 2019, str. 41).

Zbog toga bi razvoj tehnologije i medija trebalo iskoristiti u pozitivnom smislu te ih usmjeriti ka čitanju književnih djela. To se postiže tako da se književna djela prenose na druge medije koji su zanimljivi i prihvatljivi mladima. Stariji mediji ne trebaju isključivati nove i obrnuto, već se treba uspostaviti ravnoteža među njima te izvući maksimalnu korist za čitatelja. Treba

naglasiti da bez dobrog čitanja nema ni dobrog snalaženja na elektroničkim medijima. Osim za zabavu, elektronički mediji služe za pretraživanje, pronalaženje, izmjenu i pohranu informacija koje su dostupne odmah i na jednom mjestu. Kako bi zaštitili djecu od neželjenih utjecaja interneta važnije od mjerenja vremena provedenog na internetu je kontrolirati sadržaj kojem pristupaju.

3. Utjecaj knjižnice i knjižničara na čitalačke navike djece

Prema Standardu za školske knjižnice knjižnica zauzima centralno mjesto u školi te ima važnu ulogu u poticanju mladih na čitanje i u odgojno obrazovnom procesu. Kako bi se djelatnost školske knjižnice što kvalitetnije provodila, podijeljena je na nekoliko djelatnosti od kojih svaka ima svoje zadatke koji svojom provedbom doprinose uspješnom intelektualnom razvoju učenika.

„Djelatnost školske knjižnice ostvaruje se kao:

-neposredna odgojno-obrazovna djelatnost

Obuhvaća rad s učenicima, razvijanje njihovih čitalačkih sposobnosti, upućivanje u rad knjižnice, pomoć pri izboru knjiga, pomoć pri izradi istraživačkih zadataka korištenje referentne zbirke, podučavanje informacijskih vještina, učenje pretraživanja baze podataka, čitanje u izvannastavnim aktivnostima, pomoć učenicima s teškoćama u čitanju te brojne druge. Kako bi knjigu i čitanje što bolje približili učenicima, vrlo je važna dobra suradnja knjižničara i nastavnika iz svih područja obrazovanja.

-stručna knjižnična djelatnost

Ova djelatnost obuhvaća nabavu knjižne i neknjižne građe, izgradnju fonda, inventarizaciju, signiranje, klasifikaciju i katalogizaciju, predmetnu obradu, otpis i reviziju, praćenje i evidenciju knjižničnog fonda, zaštitu knjižnične građe, sustavno izvješćivanje učenika te učitelja, nastavnika i stručnih suradnika o novim knjigama i sadržajima stručnih časopisa i razmjena informacijskih materijala, izradu popisa literature i bibliografskih podataka za pojedine nastavne predmete, izradu popisa literature koja promiče kulturnu baštinu i daje temelj za razumijevanje različitih kultura te brojne druge djelatnosti

-kulturna i javna djelatnost

Kulturna i javna djelatnost školske knjižnice obuhvaća: organizaciju, pripremu i provedbu kulturnih sadržaja kao što su književne i filmske tribine, natjecanja u znanju, književni susreti, predstavljanje knjiga, tematske izložbe, filmske projekcije i video projekcije, suradnju s kulturnim ustanovama koje organiziraju rad s djecom i mladeži u slobodno vrijeme

(amaterska kazališta, pjevački zborovi, narodne knjižnice i dr.)” (Standard za školske knjižnice NN 34/2000, 2000).

Svoje potrebe za čitanjem osim u školskoj knjižnici mladi mogu ostvariti i u narodnoj knjižnici. Ove dvije knjižnice usko surađuju i međusobno se isprepliću. Pretpostavlja se da svaka od njih ima svoju ulogu i područje djelovanja na stvaranje čitalačkih navika mladih. U narodnim knjižnicama posebno područje zauzimaju dječje knjižnice i one namijenjene mladima čija je uloga pristup informacijama, kulturi, cjeloživotnom učenju te se smatra da narodne knjižnice potiču čitanje iz užitka. To čitanje iz užitka se steže od najranijeg djetinjstva, a postiže se raznim aktivnostima organiziranim u knjižnici u kojima sudjeluju roditelji i djeca tako da djeca od malih nogu razviju naviku odlaska u knjižnicu i ljubav prema knjizi i čitanju. Za razliku od narodne knjižnice, školskoj knjižnici se daje obilježje funkcionalnog čitanja tj. čitanja u svrhu obrazovanja i učenja (Stričević, 2009, str. 43).

„Suvremena je školska knjižnica informacijsko, medijsko i komunikacijsko središte škole koje uz to njeguje i vrednuje odgojno-obrazovnu komponentu koja ima utjecaj na cjelokupni razvoj učenika te je ključna poveznica u ostvarivanju temeljnih kompetencija cjeloživotnog obrazovanja i među predmetnih sadržaja u sklopu školskog kurikulumu“ (Zovko, 2011, str. 28). To je mjesto u kojem učenici uranjaju u svijet knjige i čitanja, razvijaju maštu. Cilj je da učenici zavole čitanje, razumiju pročitano te da im čitanje postane izvor zadovoljstva. Prema IFLA-inim smjernicama, cilj školskih knjižnica je stvaranje informacijski pismenih učenika koji znaju samostalno učiti, svjesni su svojih informacijskih potreba te se aktivno uključuju u svijet ideja (Schultz-Jones & Oberg, 2016). Informacijski pismeni učenici sposobni su rješavati probleme, dobro se snalaze u traženju relevantnih i pouzdanih informacija te primjeni istih. Prema Standardu za školske knjižnice Ministarstva prosvjete i športa „Djelatnost školske knjižnice je dio odgojno-obrazovnog i knjižničnog sustava i izravno je uključena u nastavni proces i učenje“ (Standard za školske knjižnice NN 34/2000, 2000). Knjižnice imaju nezaobilaznu funkciju u poticanju čitalačkih navika i pismenosti što proizlazi iz same prirode njihove društvene zadaće.

Kako bi knjižnica izvršavala sve funkcije za koje je namijenjena, važna uloga pripada knjižničaru. Promjene koje se s vremenom događaju u školstvu utječu i na funkciju knjižničara u školi. Korištenje napredne tehnologije i medija u nastavi zahtijeva i od knjižničara da bude informacijski stručnjak, osposobljen za suvremene oblike rada s učenicima na različitim medijima. Kvalitete dobrog knjižničara očituju se kroz kvalitetno planiranje programa rada,

kako s učenicima tako i sa djelatnicima škole. Prostor knjižnice treba organizirati tako da bude funkcionalan i prilagođen potrebama korisnika svih uzrasta. Vrata knjižnice trebaju biti otvorena što znači da je knjižničar uvijek na raspolaganju učenicima i spreman im pomoći u izvršavanju pojedinih zadataka kao što su pomoć u izboru literature, izrada seminara, provođenje raznih radionica, vođenje čitalačkih klubova te mnogih drugih aktivnosti važnih u odgoju i obrazovanju učenika. Kvaliteta dobrog knjižničara očituje se i u tome koliko je sposoban i sa malim novčanim sredstvima izdvojenim za opremanje knjižnice upotpuniti knjižničnu građu obveznom lekturom, raznim priručnicima, stručnom literaturom, referentnom te audio-vizualnom građom.

On potiče učenike i upoznaje ih s oblicima istraživanja i učenja, upućuje ih kako raditi i istraživati samostalno ili u grupi, približava im i promovira knjižnični fond, a u novije vrijeme sve više ih uči pronalaziti i pretraživati informacije o svemu njima potrebnome i zanimljivome: baze podataka, informacijske izvore na internetu (Boras, 2018).

„Zadaća je školskog knjižničara stvoriti od učenika čitatelja koji će s oduševljenjem i radošću osjetiti književno djelo jer čitanjem učenik otkriva raznolik svijet literature te je motiviran za izvanškolsko čitanje i kreativno korištenje slobodnog vremena“ (Zovko, 2011, str. 27).

3.1. Programi poticanja čitanja

Bez čitalačke pismenosti u obrazovnom sustavu nemoguće je napredak u bilo kojem polju učenja i razvoja pojedinca. Stoga je vrlo važno razvijati svijest o poticanju čitanja i promjenama stavova prema čitanju. Tim problemom bave se mnoge zemlje čija je aktivna članica i Republika Hrvatska.

„2017. godine, Hrvatska je dobila Nacionalnu strategiju poticanja čitanja. To je službeni dokument kojim se regulira provođenje programa s ciljem razvoja čitalačke pismenosti na razini cijele države“ (Gabelica & Težak, 2019, str. 62-63).

U Strategiji su postavljena tri ključna strateška cilja koja bi se trebala ostvariti u razdoblju od pet godina. To su:

1. „Uspostavljanje učinkovitog društvenog okvira za podršku čitanju
2. Razvoj čitalačke pismenosti i poticanje čitatelja na aktivno i kritičko čitanje

3. Povećanje dostupnosti knjiga i drugih čitalačkih materijala“ (Peti-Stanić, 2019, str. 116).

Hrvatska je sudjelovala u istraživanju čitalačke pismenosti koju je provela PISA.

„PISA, odnosno *Programme for International Student Assessment* trenutno je najveće obrazovno istraživanje na svijetu koje je krajem 1990-ih godina Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) pokrenula s ciljem prikupljanja međunarodno usporedivih podataka o znanju i vještinama petnaestogodišnjih učenika. PISA istraživanjem nastoji se ispitati koliko su mladi pripremljeni za potpuno i aktivno sudjelovanje u društvu“ (Što je PISA?, 2021).

Hrvatska se priključila PISA istraživanjima 2006. godine. Uspoređivanje postignuća svojih učenika s učenicima iz drugih zemalja, Republika Hrvatska koristi u unapređivanju svog obrazovnog sustava.

Hrvatska također sudjeluje i u istraživanju PIRLS. Ono procjenjuje čitateljske kompetencije desetogodišnjaka, tj. učenika četvrtih razreda. Istraživanja su pokazala da su hrvatski desetogodišnjaci postigli mnogo bolje rezultate u čitalačkoj pismenosti u odnosu na petnaestogodišnjake i zauzeli osmo mjesto na ljestvici. Nažalost, među 57 zemalja koje su sudjelovale u istraživanju, u kategoriji odnosa učenika prema čitanju, Hrvatska je na pretposljednem mjestu.

Zbog toga je vrlo važno provoditi razne projekte s ciljem promicanja čitalačke kulture. Bitno je uključiti što više društvenih institucija čime će se postići viša razina društvene svijesti i djelovanja. Jako dobru suradnju ostvarili su vrtići, škole te narodne knjižnice.

Neki od važnih projekata promicanja čitanja u Hrvatskoj:

Mjesec hrvatske knjige

Ova manifestacija se obilježava svake godine od 15. listopada do 15. studenoga. Prvotno ju je organizirala Nacionalna i sveučilišna knjižnica, a 1995. godine organizaciju preuzimaju Knjižnice grada Zagreba uz potporu Ministarstva kulture Republike Hrvatske. Tijekom cijeloga mjeseca organiziraju se razne aktivnosti, projekti, promocije, okrugli stolovi s ciljem promicanja knjige i čitanja (Gabelica & Težak, 2019, str. 65).

Nacionalni kviz za poticanje čitanja

Ovaj projekt se provodi od 1998. godine u organizaciji Hrvatskog centra za dječju knjigu i Odjela za djecu i mladež Gradske knjižnice s Mediotekom. Realizira se putem mreže narodnih i školskih knjižnica. Nacionalni kviz za poticanje čitanja organizira se u sklopu manifestacije Mjesec knjige. Svake godine se određuje nova tema kviza. Nazivi nekih kvizova su: Avantura čitanja, Kolumbo i stoljeće otkrića, Knjige grade mostove, Knjiga je fora, čitati se mora, Zemlja je naš dom. Mladi čitatelji trebaju pročitati i istražiti literaturu na zadanu temu te pristupiti online rješavanju upitnika (Nacionalni kviz za poticanje čitanja, 2019).

Svjetski dan knjige i autorskih prava

Na Glavnoj skupštini UNESCO-a 1995. godine odlučeno je da se 23. travnja obilježava Svjetski dan knjige i autorskih prava. To je simboličan datum u svjetskoj književnosti jer su toga dana 1616. godine umrli William Shakespeare i Miguel de Cervantes (Svjetski dan knjige i Dan hrvatske knjige, 2020).

Tulum s(l)ova

Projekt je pokrenut 2011. godine s ciljem čitanja iz užitka. U projektu je sudjelovalo oko 20000 djece u suradnji s 22 knjižnice diljem Hrvatske. Podržan je od Hrvatske udruge školskih knjižničara i Hrvatske mreže školskih knjižničara. Projekt je namijenjen učenicima starijih razreda osnovne škole i mlađim učenicima srednje škole jer u toj dobi najviše opada interes za knjigom. Tulum je zamišljen kao cjelovečernje ili cjelonoćno druženje učenika u školskim knjižnicama gdje uz svjetlo baterijskih lampi čitaju djela po vlastitom izboru. Ponuđene su im i druge razne aktivnosti npr. gledanje filmova, društvene igre, kvizovi. Ako za to postoji mogućnost, djeca po završetku aktivnosti noć mogu provesti u knjižnici u vrećama za spavanje (Gabelica & Težak, 2019, str. 69).

Čitateljski maraton

Hrvatsko čitateljsko društvo u knjižnicama diljem Hrvatske 23. listopada organizira čitateljski maraton pod nazivom Minuta za čitanje. Korisnici knjižnica bi slali svoje videozapise čitanja u trajanju od jedne minute. Tekstovi koje bi čitali bili bi povezani s temom Mjeseca hrvatske knjige. Cilj ove online akcije je poticanje čitanja i pismenosti te popularizacija čitanja iz užitka (Čitateljski maraton, 2021).

Dan hrvatske knjige

1996. godine na sjednici Sabora Republike Hrvatske odlučeno je da se datum 22. travnja obilježava kao Dan hrvatske knjige. To je simboličan čin sjećanja na Marka Marulića jer je tog datuma u Splitu 1501. dovršio Juditu, prvi književni ep na hrvatskom jeziku. Društvo hrvatskih književnika pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture Republike Hrvatske od 22. travnja 1997. godine dodjeljuje godišnje nagrade Dana hrvatske knjige „Judita“ za najbolju knjigu o hrvatskoj književnoj baštini (Dan hrvatske knjige, 2021).

Čitajmo mi, u obitelji svi

Ovaj projekt se provodi od 2011. godine u organizaciji Hrvatske mreže školskih knjižničara. Obuhvaća zajednički rad učitelja i knjižničara s učenicima na promociji školske knjižnice i svladavanju tehnike čitanja kod učenika. Svakog petka jedan učenik u razredu dobije naprtnjaču s odabranim knjigama za djecu i knjigama za roditelje. Knjige su raznih sadržaja kao što su neelektirni naslovi hrvatskih pjesnika i pisaca za djecu, stripovi za slabije čitače, razna književna djela za roditelje, neki edukativni priručnici o odgoju djece, znanstveno-popularne knjige o životinjama, prirodi, znanosti. Uz knjige se dobije i bilježnica u koju roditelji i djeca mogu upisati svoje dojmove o pročitanoj djelu. Nakon pet dana učenik vraća ruksak u školu te prijateljima prepričava iskustva zajedničkog čitanja. Ovim projektom skreće se pozornost roditeljima na činjenicu koliko je nezamjenjivo da tijekom svih nižih razreda budu uzor djeci u čitanju (Kurtović, 2013).

Čitajmo zajedno-čitajmo naglas: zaboravljene knjige

Projekt je pokrenut suradnjom četiriju škola (Zlatar, Lobor, Mače i Belec), a od školske godine 2013./2014. provodi se pod pokroviteljstvom Hrvatske udruge školskih knjižničara te dobiva nacionalni karakter. Ideja projekta je da se čitaju na glas knjige koje su u knjižnici, a nisu u obaveznoj lektiri. Knjižničar na početku školske godine odabire razred koji će s učiteljicom čitati svaki dan naglas knjigu koju sami odaberu. Po završetku projekta dvoje učenika iz svake škole priprema petominutno izlaganje o pročitanoj djelu. Predstavljanje knjige treba biti što atraktivnije. Ne preporučuje se prepričavanje sadržaja već pripremiti nekakvu recitaciju ako se čita poezija, dramski dijalog ili izrada plakata koji predstavlja sadržaj djela (Poziv na sudjelovanje u projektu “Čitajmo zajedno – čitajmo naglas: zaboravljene knjige”, 2015).

Čitanjem do zvijezda

Inicijativom školskih knjižničara Međimurske županije pokrenut je 2009. ovaj projekt s ciljem promicanja kulture čitanja i informacijske pismenosti, a danas je pod pokroviteljstvom Hrvatske mreže školskih knjižničara. Među učenicima se održavaju kvizovi znanja koji potiču čitanje s razumijevanjem te kreativno izražavanje učenika kroz izradu plakata. U osnovnim školama projekt se odvija u tiskanom, a u srednjim školama elektroničkom obliku. Projekt obuhvaća i hrvatske škole iz Subotice međudržavnim sporazumom HMŠK-a i njihove gradske knjižnice (Gabelica & Težak, 2019, str. 70).

Postoje još brojni projekti koji se provode u knjižnicama, a zajednički cilj im je promicanje kulture čitanja i razvijanja čitalačkih navika djece.

4. Istraživanje

4.1. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja je saznati kakve su čitalačke navike učenika osnovne škole od 4. do 8. razreda, mijenjaju li se te navike kroz godine kako djeca odrastaju. Želi se utvrditi kakav je odnos učenika prema knjizi, čitaju li u slobodno vrijeme ili čitaju samo zadanu lektiru.

4.2. Zadaća istraživanja

Zadaća istraživanja je utvrditi interese učenika, navike čitanja, odnos prema knjizi, vole li čitati školsku lektiru, koja lektirna djela su im najdraža, kako biraju knjige u slobodno vrijeme, kako dolaze do knjiga, tko je imao najveći utjecaj na njihove čitalačke navike, osim tiskanih knjiga čitaju li časopise ili elektroničke knjige. Važna zadaća je istražiti posjećuju li i koliko često školsku ili gradsku knjižnicu, koji je razlog njihovog odlaska u knjižnicu te ima li ona utjecaj na njihov odnos prema čitanju.

4.3. Osnovne pretpostavke

- Učenici nižih razreda čitaju zato što vole, a učenici viših razreda zato što moraju
- Djevojčice čitaju više od dječaka
- Učenici čitaju školsku lektiru
- Učenici osim knjiga čitaju i časopise
- Učenici slobodno vrijeme najradije provode u društvu prijatelja
- Učenici viših razreda češće čitaju elektroničke knjige od učenika nižih razreda
- Učenici do knjiga dolaze uglavnom posudbom u knjižnici

4.4. Opis uzorka istraživanja

Istraživanje pod nazivom Čitalačke navike djece osnovne škole od 4. do 8. razreda provedeno je u ožujku 2021. godine u dvije osnovne škole na području grada Zagreba. To su Osnovna škola Vrbani te Osnovna škola Alojzije Stepinac. U istraživanju je sudjelovalo 406 učenika od kojih 81 učenik 4. razreda (M=42, Ž=39), 111 učenika 5. razreda (M=50, Ž=61), 71 učenik 6. razreda (M=23, Ž=48), 67 učenika 7. razreda (M= 32, Ž=35) te 76 učenika 8. razreda (M=25,

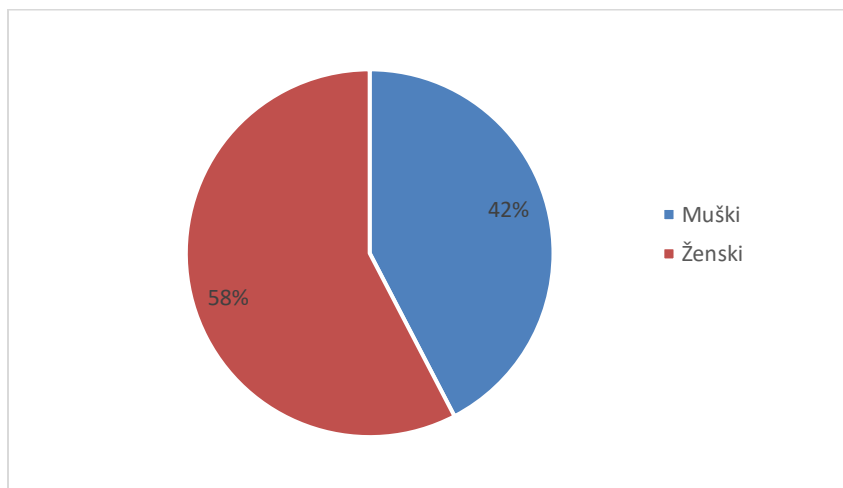
Ž=51). Prije samog ispitivanja učenika prethodilo je odobrenje ravnatelja da se istraživanje može provesti u školi te suglasnosti roditelja da učenici smiju pristupiti ispunjavanju ankete.

4.5. Metoda prikupljanja podataka

Preko online platforme Google Forms provedena je anketa zatvorenog tipa koja se sastojala od 19 pitanja. Učenicima su bili ponuđeni odgovori. U pojedinim pitanjima učenici su mogli odabrati samo jedan odgovor, a u nekim pitanjima i više odgovora. Anketa je bila potpuno anonimna kako bi učenici što iskrenije odgovarali na pitanja čime bi rezultati istraživanja bili što točniji. Podaci su obrađeni statističkom metodom izračunavanja postotka. Radi boljeg pregleda podataka rezultati su prikazani u obliku grafova.

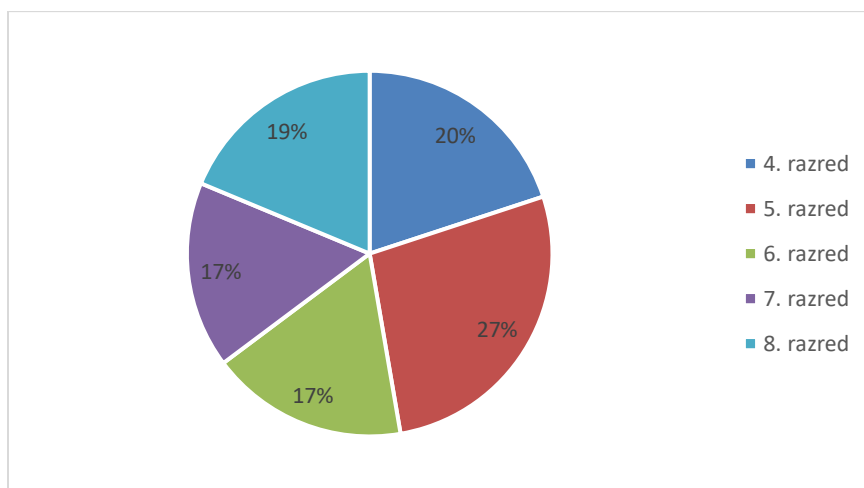
5. Analiza ankete

1. **Spol**-U anketi je sudjelovalo 406 učenika. Od toga 172 dječaka (42,36%) te 234 djevojčice (57,64%).

Slika 1: Spol ispitanika

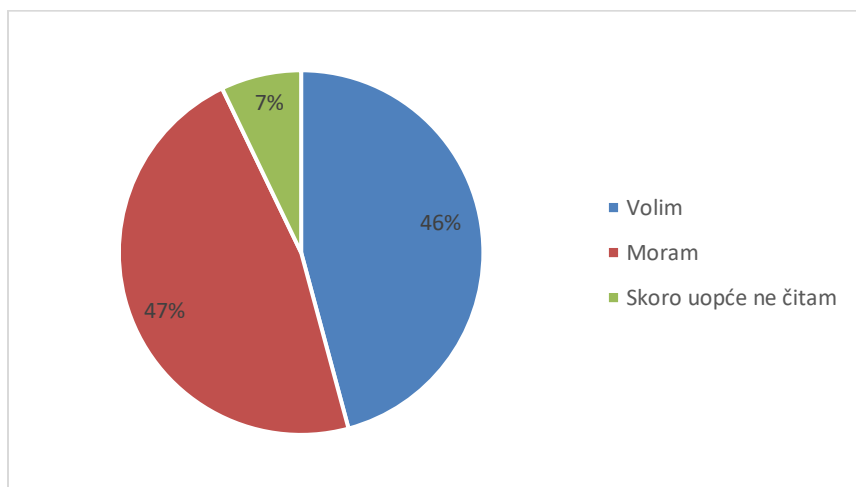
2. **Razred**-U anketi su sudjelovali učenici od 4. do 8. razreda. Od toga 81 učenik (19,95%) 4. razreda, 111 učenika (27,34%) 5. razreda, 71 učenik (17,49) 6. razreda, 67 učenika (16,50%) 7. razreda te 76 učenika (18,72%) 8. razreda.

Slika 2: Razred

3. Na pitanje: **Kad je vrijeme za čitanje, čitam zato što:** najviše učenika, njih 191 ili 47,04% je odgovorilo Moram. Slijedi odgovor Volim na koji je odgovorilo 186 učenika ili 45,81%

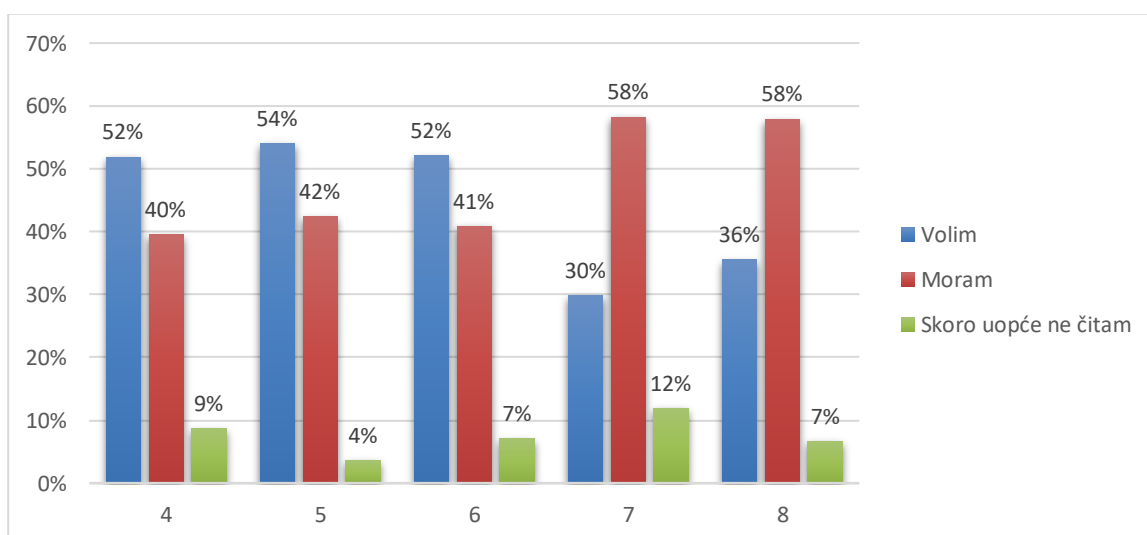
te slijedi odgovor Skoro uopće ne čitam na koji je odgovorilo 29 učenika ili 7.14%. Ovo su rezultati ukupnog broja učenika.

Slika 3: Kad je vrijeme za čitanje, čitam zato što:

U donjem grafu na slici 4 su rezultati dobiveni prikazom svakog pojedinačnog razreda. Jasno je vidljiva razlika u odgovorima učenika 4.,5. i 6. razreda gdje je najveći broj učenika odgovorio da voli čitati u odnosu na 7. i 8. razrede gdje je najveći broj učenika odgovorio da čita jer mora.

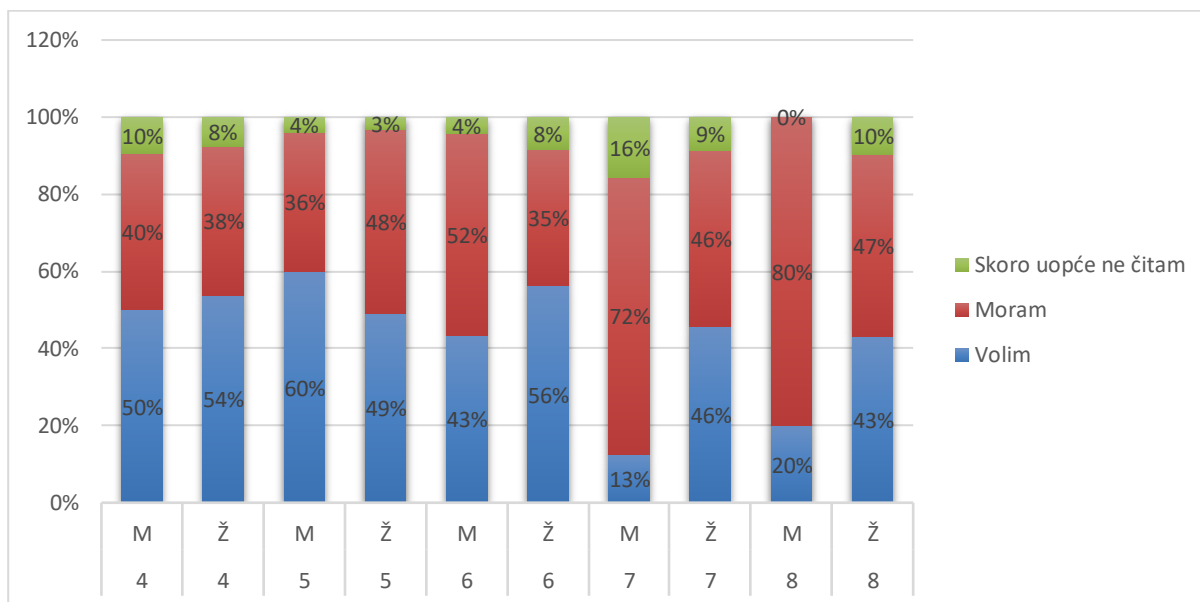
Može se zaključiti da djeca kako prelaze u više razrede čitanje shvaćaju kao obvezu.

Slika 4: Kad je vrijeme za čitanje, čitam zato što:

Ovim pitanjem su dobiveni i odgovori vole li više čitati djevojčice ili dječaci. Rezultat je vidljiv u sljedećem grafu. Zaključak je da je u 4.,6.,7. i 8. razredu više djevojčica nego dječaka

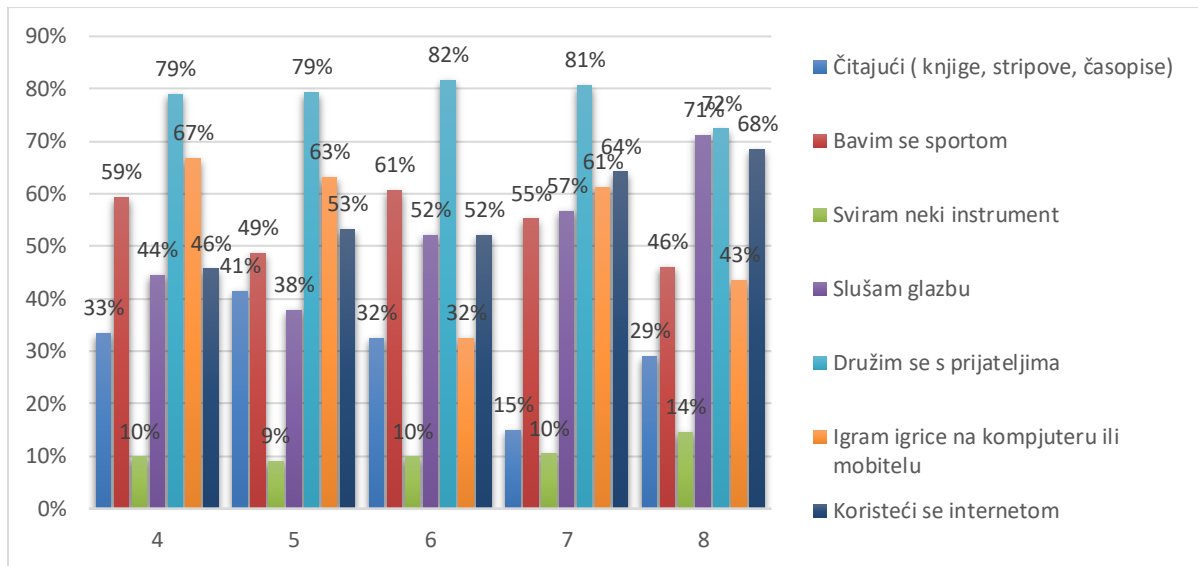
odgovorilo da vole čitati. U 5. razredu je obrnuti slučaj: više dječaka nego djevojčica je ponudilo odgovor da čitaju jer vole, a ne zato što moraju.

Slika 5: Kad je vrijeme za čitanje, čitam zato što

4. U pitanju **Slobodno vrijeme uglavnom provodim:** učenici su mogli odgovoriti na više pitanja. Od ukupnog broja učenika odgovor Družim se s prijateljima je najzastupljeniji u svim razredima (78.57%). Slijede odgovori Koristeći se internetom (56.16%), Igram igrice na kompjuteru ili mobitelu (54.43%). Na predzadnjem mjestu je odgovor Čitajući (knjige, stripove, časopise) 31.53%. Zaključujemo da su učenicima interesantnija druženja s prijateljima i igranje igrice od čitanja.

Prikazujući odgovore po razredima, što je vidljivo na donjem grafu, razlika je u redoslijedu pojedinih odgovora što nam govori o različitim interesima učenika u nižim u odnosu na završne razrede.

Slika 6: Slobodno vrijeme uglavnom provodim:

5. Na pitanje **Možeš li sam/a procijeniti koliko godišnje pročitaš knjiga?** U ukupnom broju odgovora učenici su u najvećem postotku (43%) odgovorili da pročitaju 5-10 knjiga. Slijede odgovori 10-15 (28%), zatim 1-5 (17%) te 15 i više s najmanjih (12%).

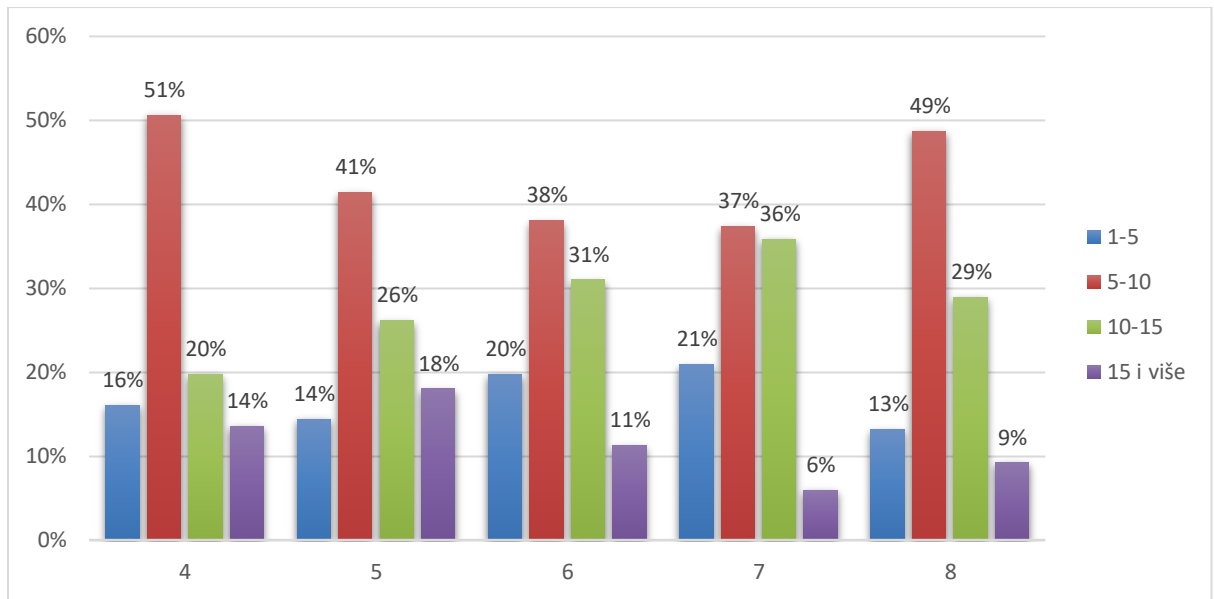
Ukupni rezultat se ne razlikuje previše od rezultata raščlanjenog po razredima. Razlika je u 5. razredu gdje je odgovor 15 i više knjiga na 3. mjestu, a odgovor 1-5 na posljednjem, a u 7. razredu su odgovori 5-10 i 10-15 gotovo izjednačeni.

Iz ovog odgovora gdje su učenici sami procjenjivali koliko godišnje pročitaju knjiga može se zaključiti da su im čitalačke navike vezane uglavnom uz lektiru jer je otprilike toliki broj knjiga (do 10) u školskom kurikulumu u jednoj školskoj godini.

Ovo pitanje je analizirano i po spolu gdje se dolazi do zanimljivih rezultata. Od ukupno 172 ispitana dječaka 15% ih je dalo odgovor da čitaju 1-5 knjiga godišnje, 47% je dalo odgovor 5-10 knjiga, 29% čita 10-15 knjiga dok njih 10% čita 15 i više knjiga godišnje.

Od ukupno 234 ispitane djevojčice, njih 18% čita 1-5 knjiga godišnje, 41% čita 5-10 knjiga godišnje, 27% djevojčica čita 10-15 knjiga dok 14% djevojčica čita 15 i više knjiga godišnje.

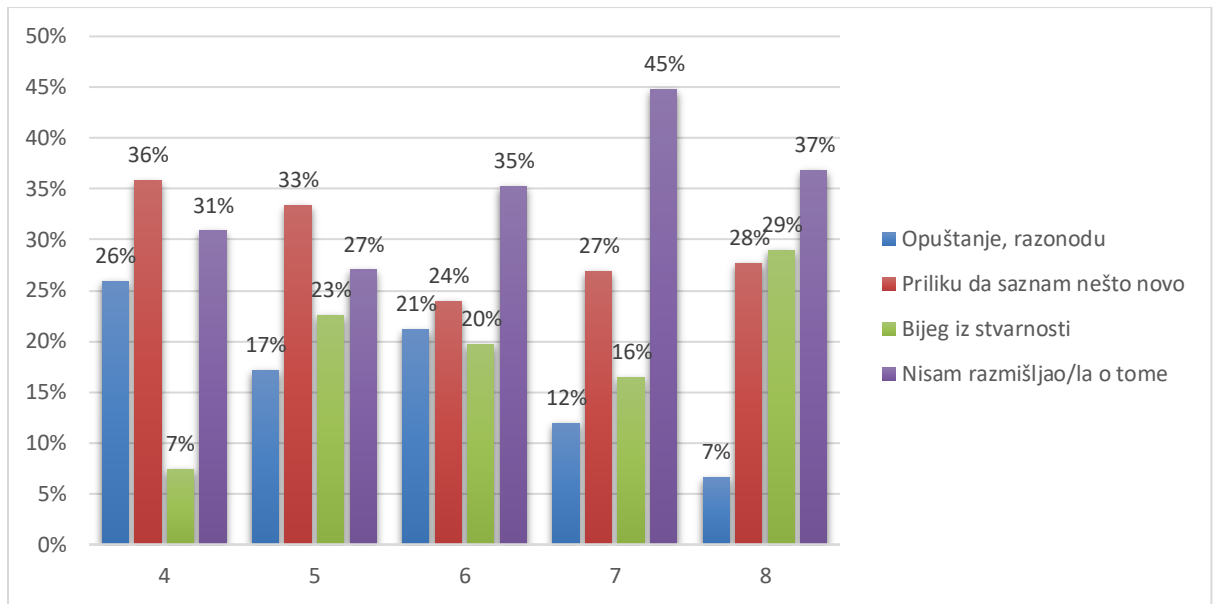
Zaključak je da djevojčice i dječaci otprilike pročitaju jednak broj knjiga godišnje.

Slika 7: Možeš li sam/a procijeniti koliko godišnje pročitaš knjiga?

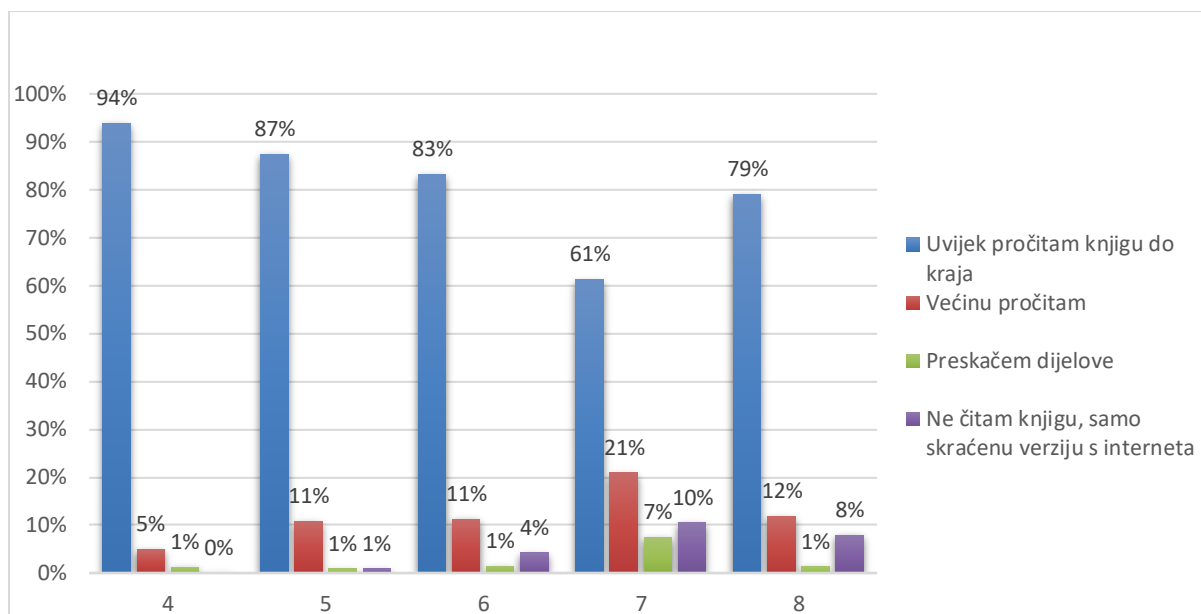
6. Na pitanje **Čitanje doživljam kao:** najviše učenika je dalo odgovor Nisam razmišljao/la o tome (34%). Slijede odgovori Priliku da saznam nešto novo (30%), Bijeg iz stvarnosti (19%) te da čitanje doživljavaju kao opuštanje i razonodu njih (17%).

Prikazujući odgovore po razredima, uočava se razlika u doživljaju čitanja između učenika 4. i 5. razreda u odnosu na učenike 6., 7. te 8. razreda. U 4. i 5. razredu učenici čitanje doživljavaju najviše kao priliku da saznaju nešto novo, dok učenici 6., 7. i 8. razreda odgovaraju da nisu razmišljali o doživljaju čitanja što možemo povezati i s ulaskom u pubertet i njihovoj već pomalo nezainteresiranosti za čitanje.

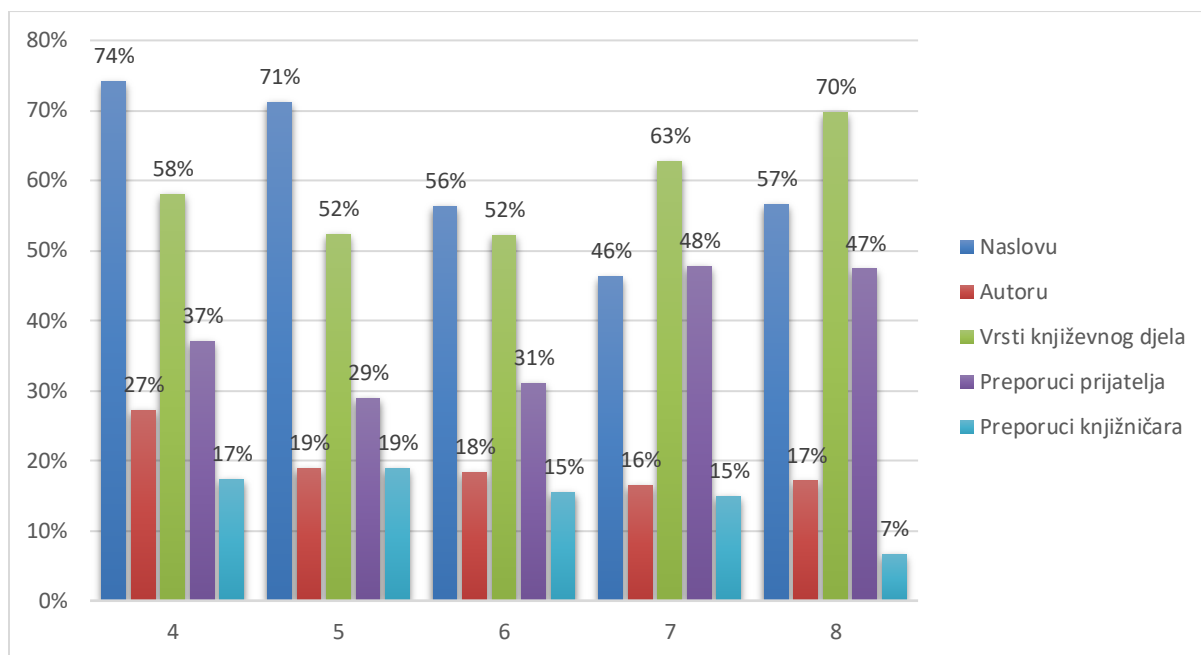
Slika 8: Čitanje doživljam kao:

7. Na pitanje **Kad čitam školsku lektiru:** u velikom broju su učenici odgovorili Uvijek pročitam knjigu do kraja (82%). Slijedi odgovor Većinu pročitam (12%), ima učenika koji ne čitaju knjige već se snalaze na neke druge načine pronalazeći skraćene verzije knjiga na internetu (4%), te mali postotak učenika koji čitajući preskaču dijelove knjiga (2%).
- Promatrajući donji graf te odgovore koje su učenici davali po razredima, uočava se da se odgovor Ne čitam lektiru, samo skraćenu verziju s interneta pojavljuje u (1%) odgovora u 5. razredu te se taj postotak postupno povećava prema 8. razredu. Iz toga slijedi zaključak da pojedini učenici u višim razredima izbjegavaju obveze čitanja lektire pomažući si čitanjem skraćenih verzija za razliku od učenika nižih razreda koji su još uvijek savjesni i odgovorno pristupaju čitanju lektire.

Slika 9: Kad čitam školsku lekturu:

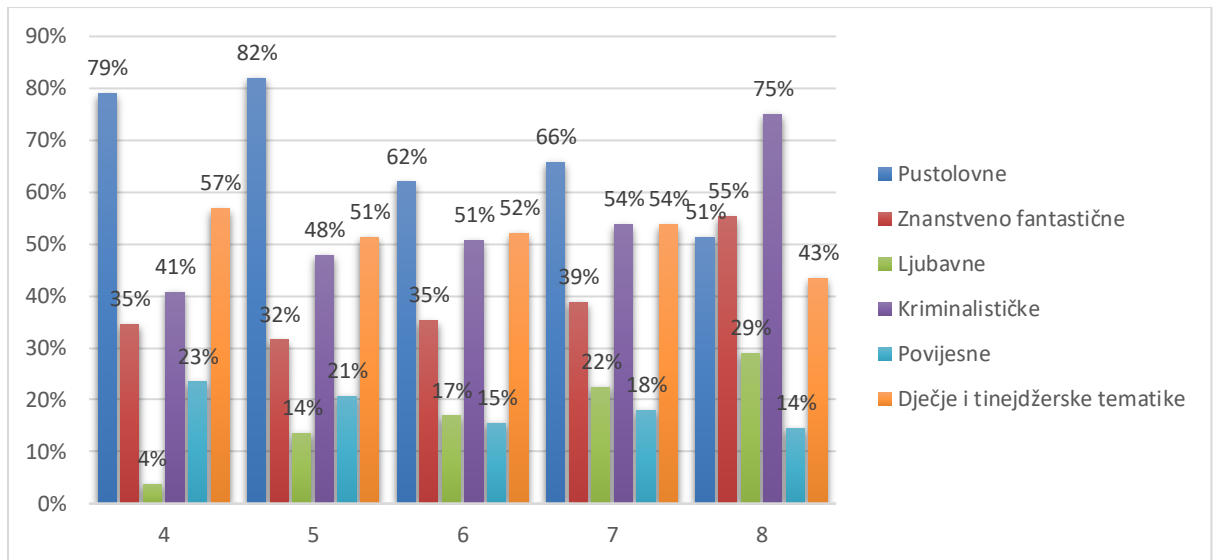
8. U pitanju **Kada čitam nešto po svom izboru, knjige biram prema:** učenici su mogli odabrati više odgovora. Najveći broj učenika njih (62,32%) odgovorilo je da knjige bira prema naslovu. Nešto malo manji broj odgovora (58,37%) knjige biraju prema vrsti književnog djela. Zatim slijede odgovori Po preporuci prijatelja (37,44%), Autoru (19,70%). Na posljednjem mjestu je odgovor Po preporuci knjižničara (15,02%).
- Redoslijed odgovora se razlikuje od razreda do razreda. 4., 5., i 6. razredi su najviše odgovorili da knjige biraju prema naslovu dok su 7. i 8. razredi najviše odgovorili da knjige biraju prema vrsti književnog djela. Zajedničko svim razredima je najmanji broj odgovora da knjige biraju po preporuci knjižničara. Slijedi zaključak da školski knjižničar sudjeluje uglavnom samo u posudbi knjiga, a slabo u razvijanju čitalačkih navika učenika. Da bi se to promijenilo trebalo bi povećati aktivnost knjižničara te njegovu ulogu u direktnom odgojno-obrazovnom procesu, češće organizirati radionice na temu čitanja u knjižnici, sve čime bi se potaknulo učenikovu želju za čitanjem.

Slika 10: Kada čitam nešto po svom izboru, knjige biram prema:

9. Na pitanje **Zanimljive su mi knjige koje su:** učenici su mogli označiti više odgovora. U ukupnom broju odgovora najzastupljeniji je odgovor Pustolovne knjige sa (69,46%), slijedi odgovor Kriminalističke (52,96%), sa nezatno manjim postotkom su knjige Dječje i tinejdžerske tematike (51,48%), zatim Znanstveno fantastične (38,42%), nakon njih Povijesne (18,72), te na posljednjem mjestu Ljubavne (16,50%).

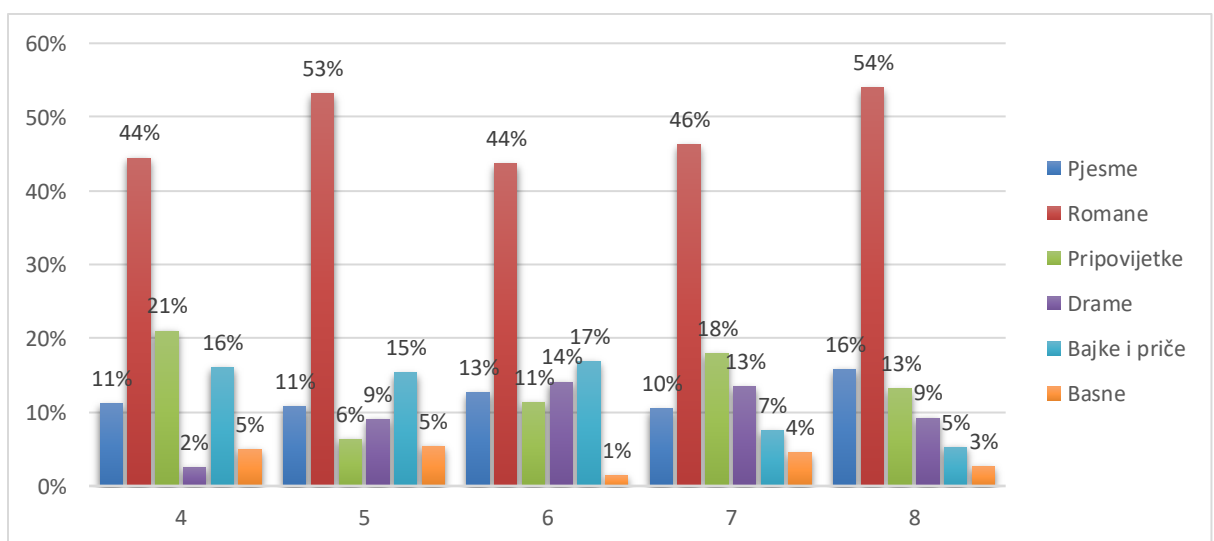
Raščlanivši odgovore po razredima vidi se da je različito zanimanje za pojedine teme u nižim razredima (4. i 5. razredi) u odnosu na više razrede (6., 7. i 8. razredi). Razlika se jasno vidi u sljedećem grafu.

Slika 11: Zanimljive su mi knjige koje su:

10. Na pitanje **Od lektirnih knjiga najviše volim čitati:** učenici su u najvećem postotku odgovorili da čitaju Romane (49%), slijede Pripovijetke, Bajke i priče (13%), Pjesme (12%), Drame (9%) te Basne (4%).

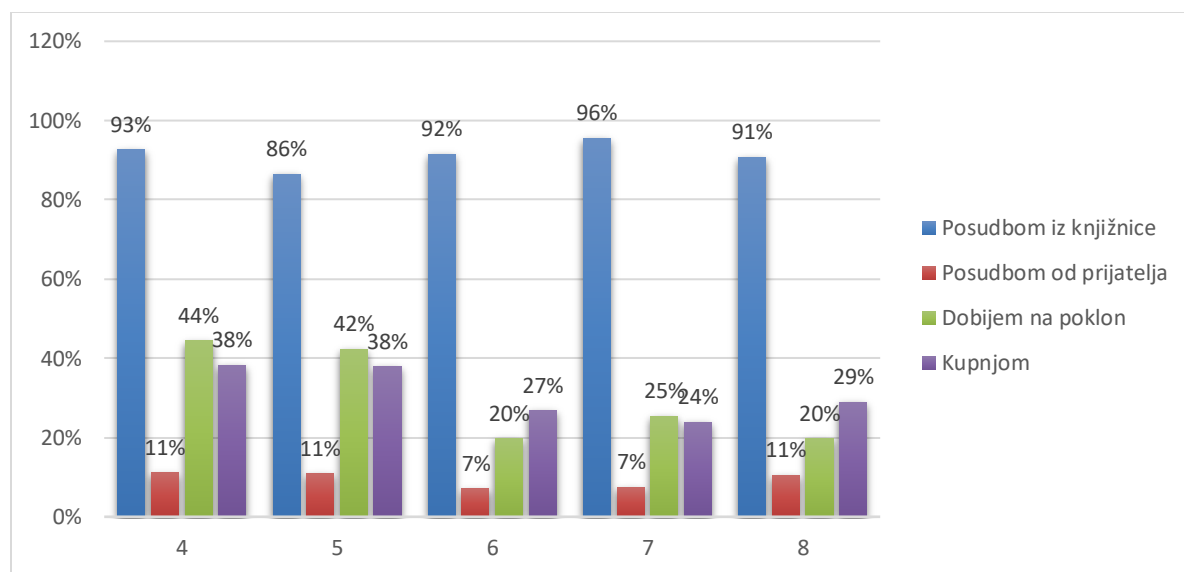
Promatrajući donji graf koji pokazuje pojedine razrede, vidljivo je da su učenici u svim razredima u velikom postotku odgovorili da najviše vole čitati Romane. Ostali odgovori se neznatno razlikuju po redosljedu.

Slika 12: Od lektirnih knjiga najviše volim čitati:

11. Na pitanje **Do knjiga dolazim:** učenici su mogli označiti više odgovora. Najveći broj odgovora je da do knjiga dolaze posudbom iz knjižnice (90,89%). Slijede odgovori Kupnjom (32,02%), zatim neznatno manje odgovor Dobijem na poklon (31,77%), te Posudbom od prijatelja (9,61%).

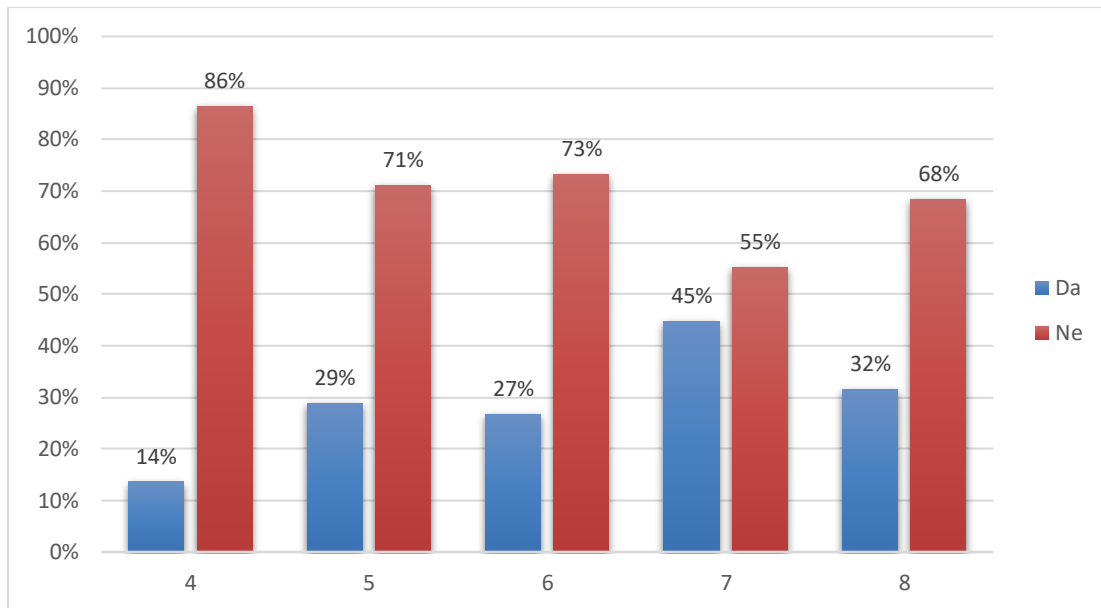
Kada se raščlane odgovori po razredima, redosljed odgovora je sličan u svim razredima. Učenici najčešće knjige nabavljaju u knjižnicama. Razlike u ostalim odgovorima po razredima su neznatne kao što se vidi u donjem prikazu.

Slika 13: Do knjiga dolazim:

12. Na pitanje **Osim tiskanih knjiga čitam i elektroničke knjige:** u ukupnom broju odgovora 29% učenika je odgovorilo Da, a 71% učenika je odgovorilo Ne.

Prikazom odgovora po pojedinim razredima na donjem grafu je vidljivo da je u svim razredima u najvećem postotku odgovor Ne- ne čitaju elektroničke knjige. U 4., 5. i 6. razredu je dosta velika razlika u odgovorima dok se ta razlika u 7. i 8. razredu smanjuje. Može se zaključiti da je to zato jer su učenici viših razreda informatički pismeniji, više se služe medijima i tehnikom te im je taj oblik elektroničke knjige bliži i prihvatljiviji nego u nižim razredima.

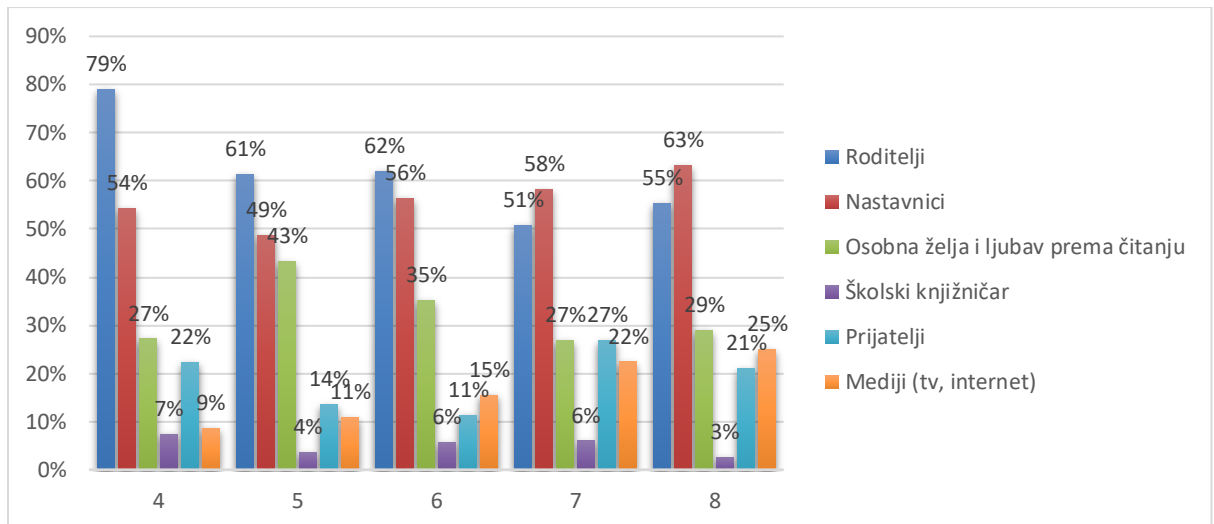

Slika 14: Osim tiskanih knjiga čitam i elektroničke knjige:

13. Kod pitanja **Na moje čitalačke navike utjecali su:** učenici su mogli označiti više odgovora. Najveći broj odgovora (62,07%) je da su roditelji utjecali na njihove čitalačke navike, slijedi odgovor Nastavnici (55,42%), zatim Osobna želja i ljubav prema čitanju (33,25%), nakon toga slijedi odgovor Prijatelji (18,47%), Mediji (tv, internet) (15,76%) te na posljednjem mjestu odgovor Školski knjižničar (4,93%).

Prikazavši odgovore po razredima na donjem grafu dobije se nešto drugačiji rezultat. U 4., 5. i 6. razredu najveći utjecaj imaju roditelji, zatim nastavnici pa svi ostali, a u 7. i 8. razredu situacija je nešto drugačija. Nastavnici su na prvom mjestu i imaju najveći utjecaj na njihove čitalačke navike, a na drugom mjestu su roditelji te slijede svi ostali. Svim razredima knjižničari su na posljednjem mjestu.

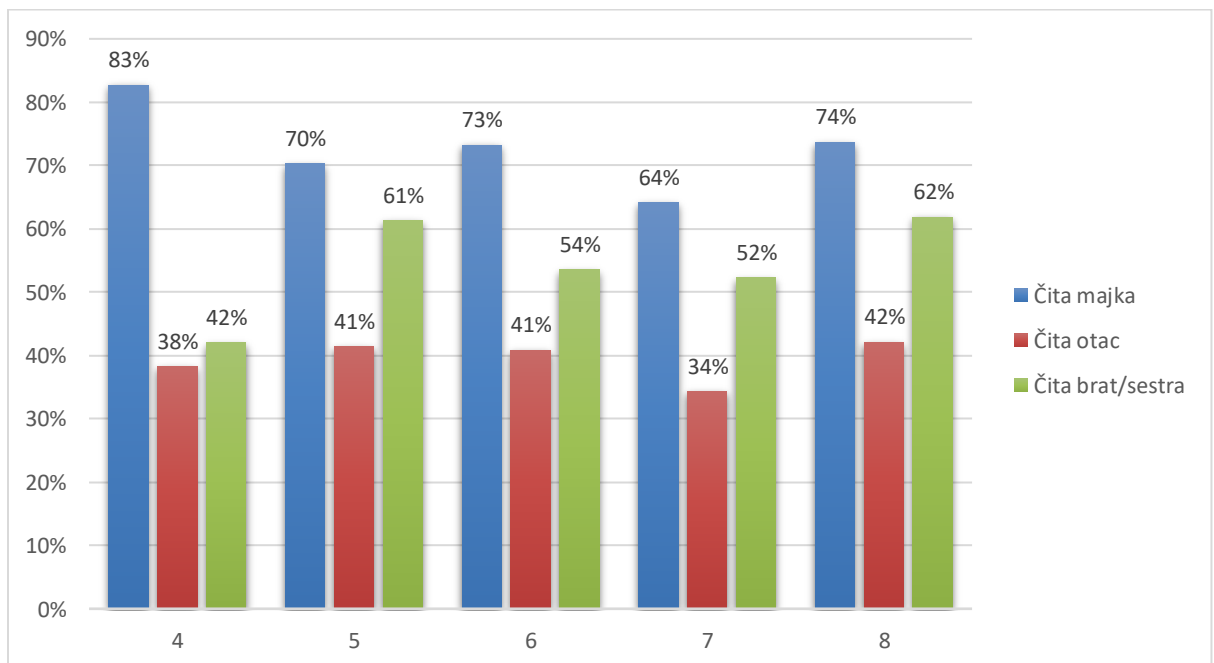
Može se zaključiti da se s razvojem i zrelosti djece utjecaji mijenjaju. Nastavnici imaju veliku ulogu u izgradnji stava učenika.

Slika 15: Na moje čitalačke navike utjecali su:

14. Na pitanje **U mojoj obitelji čita majka, otac, brat/sestra:** učenici su mogli označiti više odgovora. U ukupnom broju odgovora na prvom mjestu je odgovor da najviše čita majka (72,91%), slijedi odgovor čita brat/sestra (54,68%) te čita otac (39,66%).

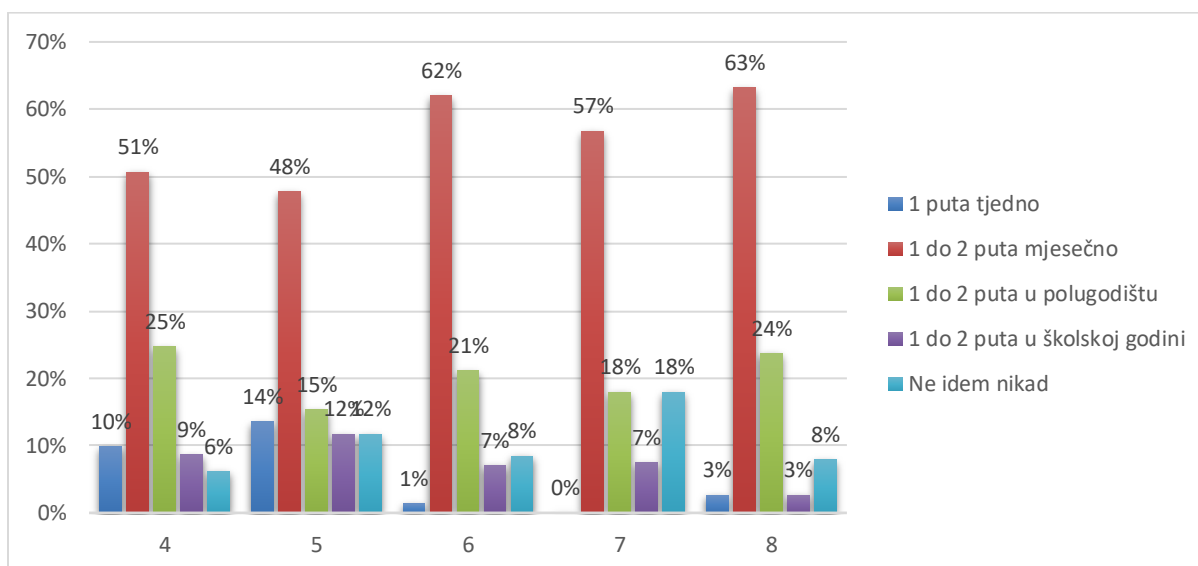
Donji graf pokazuje da je redoslijed odgovora po pojedinim razredima jednak kao u ukupnom rezultatu.

Slika 16: U mojoj obitelji čita majka, otac, brat/sestra:

15. Na pitanje **U školsku knjižnicu odlazim:** učenici su najvećim dijelom odgovorili da u školsku knjižnicu odlaze 1 do 2 puta mjesečno (55,17%). 1 do 2 puta u polugodištu je odgovorilo (20,20%) učenika. Njih (10,34%) je odgovorilo da ne ide nikada u knjižnicu. Slijede odgovori 1 do 2 puta u školskoj godini (7,88) te odgovor 1 do 2 put tjedno (6,40%).

Prikazom odgovora po razredima dobije se sličan redoslijed odgovora. Zanimljivo je da nitko od sedmih razreda nije dao odgovor da odlazi u školsku knjižnicu 1 do 2 puta tjedno što nam ukazuje na njihovu veliku nezainteresiranost za aktivnosti koje pruža knjižnica. Iz donjeg grafa na slici 17 zaključuje se da je glavni razlog dolaska učenika u knjižnicu posudba lektire. Prvi puta dođu uzeti knjigu, a drugi puta ju vrate. To je jedan od problema na kojemu bi školski knjižničar trebao poraditi. Trebao bi putem raznih medija zanimljivih učenicima organizirati aktivnosti koje bi ih zainteresirale za češći posjet knjižnici.

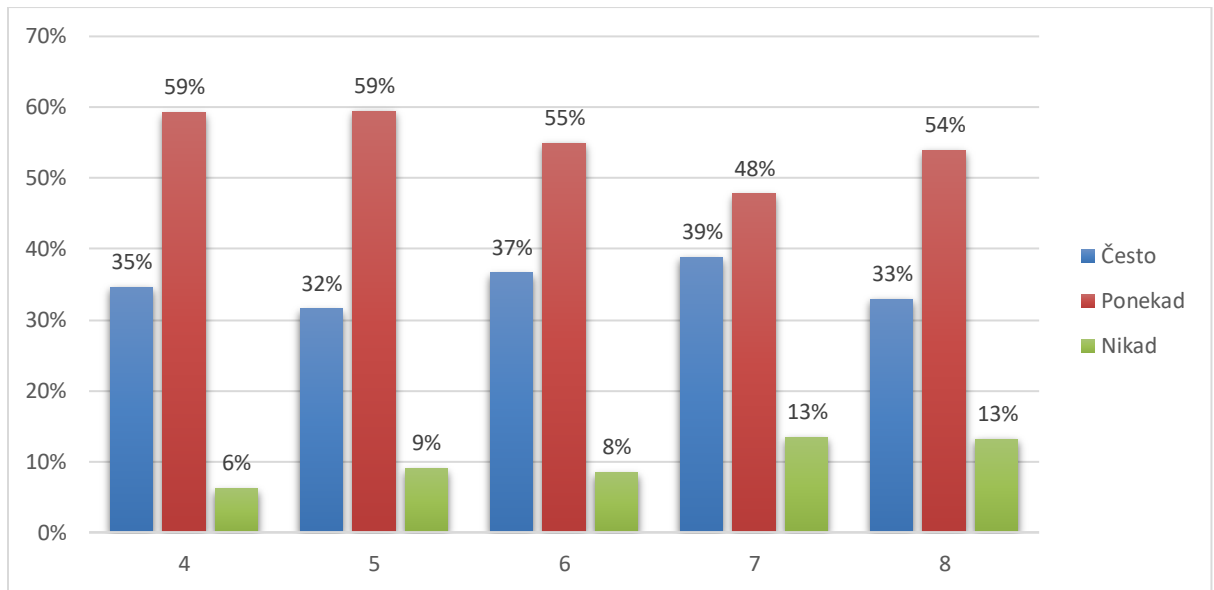

Slika 17: U školsku knjižnicu odlazim:

16. Na pitanje **Knjige posuđujem u gradskoj knjižnici:** u ukupnom broju odgovora najveći broj odgovora je Ponekad (55,67%), zatim Često (34,48%) te Nikad (9,85%).

U donjem grafu na slici 18 su vidljivi odgovori po pojedinim razredima. Redoslijed odgovora je isti kao u ukupnom broju.

Razlog odlaska u gradsku knjižnicu može biti nabava lektire ako u školskoj knjižnici nema dovoljno knjiga za cijeli razred, organizirani odlasci cijelih razreda sa školskom knjižničarkom ili knjižničarem, osobni interes.

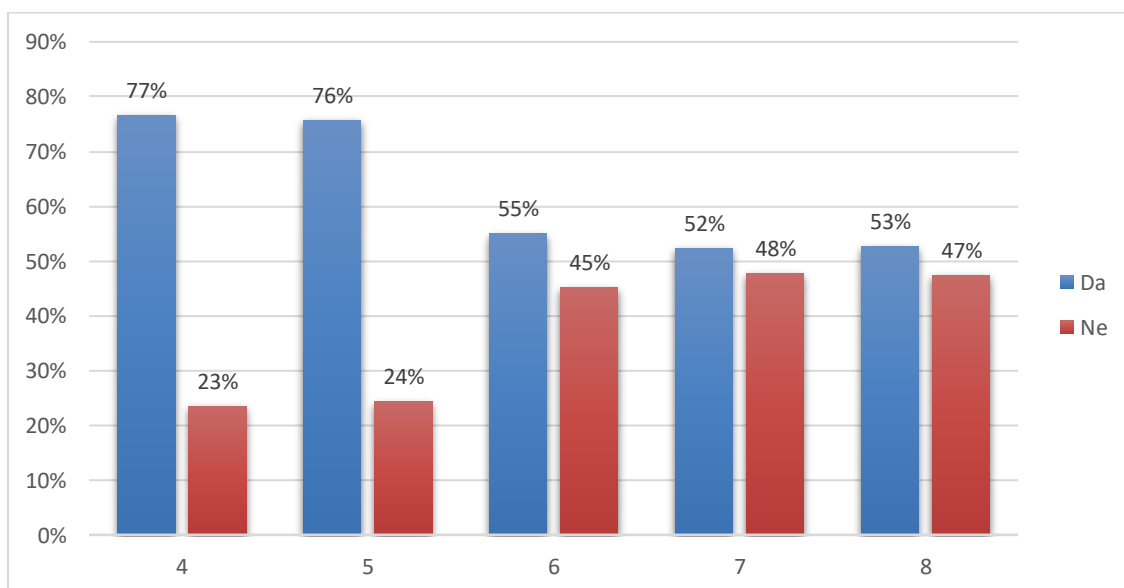

Slika 18: Knjige posuđujem u gradskoj knjižnici:

17. Na pitanje **Osim knjiga volim čitati i časopise:** u ukupnom broju odgovora učenici su u najvećem postotku odgovorili Da (64,04%) te Ne (35,96%).

Prikazom odgovora po razredima vidljivim na slici 19 dobije se isti redoslijed odgovora kao u ukupnom broju.

Razlog može biti pretplata na neke časopise u školi kao što su Smib, Modra lasta, Drvo znanja te neki osobni interesi i afiniteti prema nekim područjima znanja.

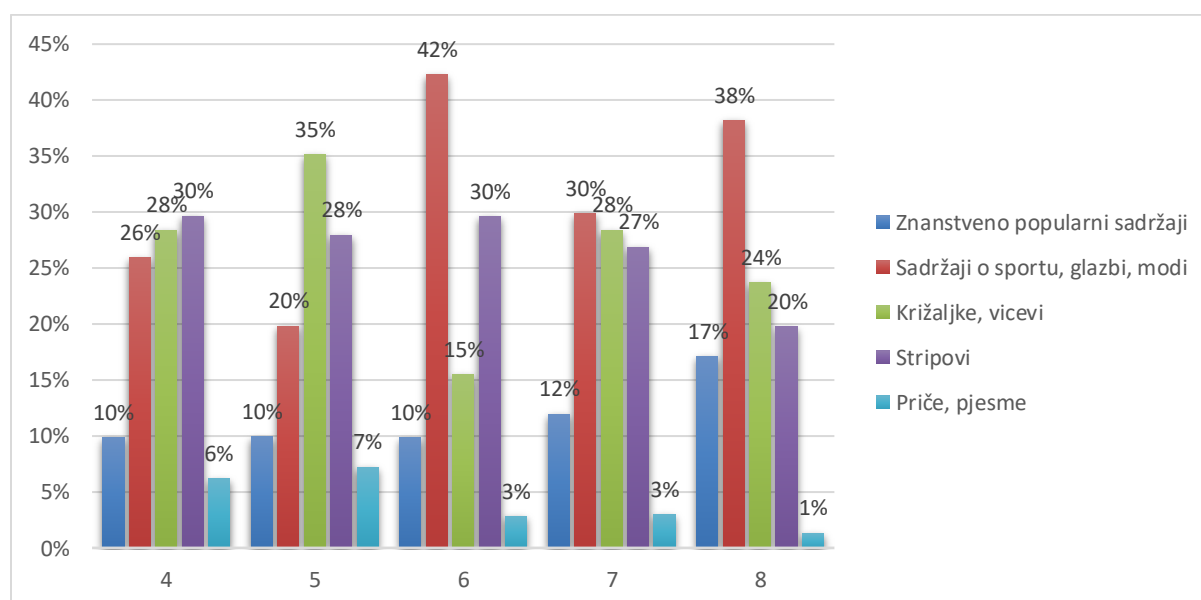

Slika 19: Osim knjiga volim čitati i časopise:

18. Na pitanje **Sadržaji koji me najviše privlače u časopisima su:** učenici su odgovorili da ih najviše privlače Sadržaji o sportu, glazbi, modi (30,05%), slijede Križaljke, vicevi (27,09%), nakon njih Stripovi (26,85%), zatim Znanstveno popularni sadržaji (11,58%) te Priče, Pjesme (4,43%).

Promatrajući odgovore po razredima u donjem grafu na slici 20 postoje male razlike u redosljedu odgovora u 4. i 5. razredu od odgovora između učenika 6., 7. i 8. razreda. U 4. razredu sadržaji koji najviše privlače učenike su stripovi, u 5. razredu na prvom mjestu su križaljke, vicevi, u 6., 7. i 8. razredu na prvom mjestu su sadržaji o sportu, glazbi i modi. Zajedničko im je da ih najmanje privlače sadržaji kao što su pjesme i priče.

Može se zaključiti da je različito područje interesa u nižim u odnosu na više razrede što zbog same tehnike čitanja, kompleksnosti sadržaja te promjeni interesa sukladno odrastanju učenika.

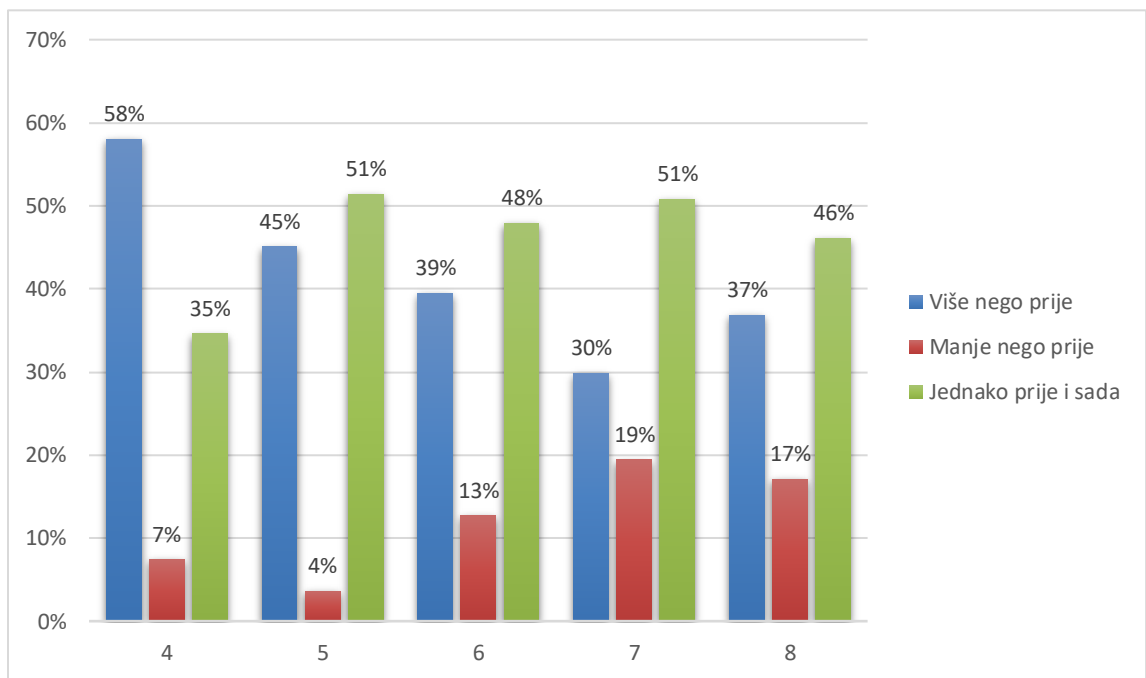

Slika 20: Sadržaji koji me najviše privlače u časopisima su:

19. Na pitanje **Sada čitam:** u ukupnom broju odgovora najviše učenika je odgovorilo da čita jednako prije i sada (46,31%), slijedi odgovor Više nego prije (42,31%) te odgovor Manje nego prije (11,08%).

U donjem grafu koji prikazuje odgovore po pojedinim razredima vidljivo je da su samo četvrti razredi odgovorili da sada čitaju više nego prije, dok 5., 6., 7. i 8. razredi imaju najviše odgovora da čitaju jednako prije i sad.

Zaključak je de se učenicima 4. razreda poboljšala tehnika čitanja stoga čitaju više dok je učestalost čitanja učenika ostalih razreda ostala ista. Mala je razlika u postotcima između odgovora da učenici čitaju jednako prije i sada i odgovora da čitaju više nego prije. Zadovoljavajuće je da je ipak najmanji postotak odgovora u svim razredima s dosta velikom razlikom da čitaju manje nego prije.

Slika 21: Sada čitam:

6. Zaključak

Cilj ovog diplomskog rada bio je saznati kakve su čitalačke navike djece osnovne škole od 4. do 8. razreda. Provedeno istraživanje dovodi do zanimljivih rezultata koji bi mogli pomoći u što boljem pristupu učenicima motivirajući ih za knjigu i čitanje. Analizom njihovih odgovora potvrđena je većina unaprijed postavljenih pretpostavki.

Učenici nižih razreda čitaju zato što vole, a učenici viših razreda zato što moraju.

52% učenika 4. razreda, 54% učenika 5. razreda te 52% učenika 6. razreda je odgovorilo da čitaju zato što vole dok je 58% učenika 7. i 8. razreda odgovorilo da čitaju zato što moraju čime je potvrđena zadana pretpostavka.

Djevojčice čitaju više od dječaka

Rezultati istraživanja se razlikuju od početne pretpostavke. Analizom rezultata je utvrđeno da djevojčice i dječaci pročitaju podjednak broj knjiga godišnje. Od ukupno 172 ispitana dječaka 15% ih je dalo odgovor da čitaju 1-5 knjiga godišnje, 47% je dalo odgovor 5-10 knjiga, 29% čita 10-15 knjiga dok njih 10% čita 15 i više knjiga godišnje.

Od ukupno 234 ispitane djevojčice, njih 18% čita 1-5 knjiga godišnje, 41% čita 5-10 knjiga godišnje, 27% djevojčica čita 10-15 knjiga dok 14% djevojčica čita 15 i više knjiga godišnje.

Učenici čitaju školsku lektiru

Istraživanjem je utvrđeno da učenici svih razreda u većini slučajeva pročitaju zadanu školsku lektiru. Mali broj učenika pročita samo dio lektire ili prepíše sadržaj s interneta. To nam pokazuje da su učenici savjesni u izvršavanju svojih školskih zadataka.

Učenici osim knjiga čitaju i časopise

Istraživanje je potvrdilo pretpostavku da učenici vole čitati razne časopise. U nižim razredima učenike privlače sadržaji u časopisima poput stripova i križaljki dok su u višim razredima interesantniji sadržaji o sportu, modi, glazbi. Vidljivo je različito područje interesa u nižim u odnosu na više razrede zbog same tehnike čitanja te zbog promjene interesa uvjetovanih odrastanjem učenika.

Učenici slobodno vrijeme najradije provode u društvu prijatelja

Na pitanje kako provode svoje slobodno vrijeme, učenicima svih razreda je na prvom mjestu odgovor da svoje slobodno vrijeme najradije provode u društvu prijatelja čime je

potvrđena početna pretpostavka. Čitanje je aktivnost koja je učenicima svih razreda na pretposljednem mjestu.

Učenici viših razreda češće čitaju elektroničke knjige od učenika nižih razreda

Analizom učeničkih odgovora potvrđena je i ova pretpostavka. Učenici svih razreda su u najvećem postotku odgovorili da ne čitaju elektroničke knjige. U 4., 5. i 6. razredu je velika razlika u broju odgovora između Da i Ne dok je u 7. i 8. razredu ta razlika manja. To objašnjavamo većom informatičkom pismenošću učenika viših razreda, više se služe medijima i tehnikom te im je zbog toga oblik elektroničke knjige prihvatljiviji nego učenicima nižih razreda

Učenici do knjiga dolaze uglavnom posudbom u knjižnici

Oko 90% učenika svih razreda je odgovorilo da do knjiga dolaze posudbom u knjižnici čime je potvrđena prethodna pretpostavka.

Kao jedno od najvažnijih pitanja u anketi bilo je koliko učenici sada čitaju. Učenici četvrtih razreda su odgovorili da čitaju više nego prije. Ovaj odgovor se može obrazložiti dobro svladanom tehnikom čitanja koja im više ne iziskuje napor te zbog toga brže i više čitaju. Učenici viših razreda su u najvećem postotku odgovorili da čitaju jednako kao i prije. Važno je naglasiti da nije velika razlika u broju između odgovora da čitaju jednako kao i prije i više nego prije. Samo neznatan broj je odgovorio da čita manje nego prije.

Kako bi se postiglo da učenici više čitaju potrebna je aktivna uključenost školskog knjižničara u nastavni proces, kreativnost i interakcija knjižničara i nastavnika koji će prepoznati interese i potrebe svojih učenika, razvijati istraživački duh, individualni razvoj svakog učenika te im osvijestiti važnost čitanja kao zadovoljstva i užitka te njegovu vrlo važnu obrazovnu ulogu. To se može postići organizirajući razne aktivnosti s temama prisutnim u svakodnevnom životu učenika na medijima kojima su okruženi i uz koja odrastaju kako bi učenici što češće boravili u školskoj knjižnici te koristili sve dostupne sadržaje koje knjižnica nudi.

Također veliku ulogu imaju roditelji koji svojim pozitivnim primjerom (čitanje u obitelji, razgovori o knjizi, posjeti knjižnicama) razvijaju među djecom pozitivan stav prema knjizi i čitanju. Takvim pozitivnim stavovima djeca će izrasti u mlade, kulturne, obrazovane ljude spremne za sve izazove koji ih čekaju na njihovom životnom putu.

7. Prilozi

ANKETNI UPITNIK

Čitalačke navike djece osnovne škole od 4. do 8. razreda

Ova anketa je anonimna te se ni na koji način neće moći povezati s ispitanicima, odnosno neće biti poznato tko je od ispitanika dao kakav odgovor. Podaci dobiveni ovim istraživanjem bit će korišteni isključivo u istraživačke svrhe, odnosno za potrebe izrade diplomskog rada na diplomskom studiju Bibliotekarstvo pri Filozofskom fakultetu u Zagrebu.

Molit ću vas za iskrene odgovore kako bi ovim istraživanjem dobila što točnije rezultate. Na pitanja odgovarate zaokruživanjem slova ispred odgovora. U većini pitanja odgovarate zaokruživanjem samo jednog odgovora. Na neka pitanja u anketi odgovarate zaokruživanjem više odgovora, a kod tih pitanja će to biti naznačeno. Hvala na suradnji!

1. Spol
 - a) Ž
 - b) M

2. Razred
 - a) 4.
 - b) 5.
 - c) 6.
 - d) 7.
 - e) 8.

3. Kad je vrijeme za čitanje, čitam zato što:
 - a) Volim
 - b) Moram
 - c) Skoro uopće ne čitam

4. Slobodno vrijeme uglavnom provodim: (možete zaokružiti više odgovora)
- a) Čitajući (knjige, stripove, časopise)
 - b) Bavim se sportom
 - c) Sviram neki instrument
 - d) Slušam glazbu
 - e) Družim se s prijateljima
 - f) Igram igrice na kompjuteru ili mobitelu
 - g) Koristeći se internetom
5. Možeš li sam/a procijeniti koliko godišnje pročitaš knjiga?
- a) 1-5
 - b) 5-10
 - c) 10-15
 - d) 15 i više
6. Čitanje doživljavam kao:
- a) Opuštanje, razonodu
 - b) Priliku da saznam nešto novo
 - c) Bijeg iz stvarnosti
 - d) Nisam razmišljao/la o tome
7. Kad čitam školsku lektiru:
- a) Uvijek pročitam knjigu do kraja
 - b) Većinu pročitam
 - c) Preskačem dijelove
 - d) Ne čitam knjigu, samo skraćenu verziju s interneta

8. Kad čitam nešto po svom izboru, knjige biram prema: (možete zaokružiti više odgovora)
- a) Naslovu
 - b) Autoru
 - c) Vrsti književnog djela
 - d) Preporuci prijatelja
 - e) Preporuci knjižničara
9. Zanimljivije su mi knjige koje su: (možete zaokružiti više odgovora)
- a) Pustolovne
 - b) Znanstveno fantastične
 - c) Ljubavne
 - d) Kriminalističke
 - e) Povijesne
 - f) Dječje i tinejdžerske tematike
10. Od lektirnih knjiga najviše volim čitati:
- a) Pjesme
 - b) Romane
 - c) Pripovijetke
 - d) Drame
 - e) Bajke i priče
 - f) Basne
11. Do knjiga dolazim: (možete zaokružiti više odgovora)
- a) Posudbom iz knjižnice
 - b) Posudbom od prijatelja
 - c) Dobijem na poklon
 - d) Kupnjom

12. Osim tiskanih knjiga čitam i elektroničke knjige:

- a) Da
- b) Ne

13. Na moje čitalačke navike utjecali su: (možete zaokružiti više odgovora)

- a) Roditelji
- b) Nastavnici
- c) Osobna želja i ljubav prema čitanju
- d) Školski knjižničar
- e) Prijatelji
- f) Mediji (tv, internet)

14. U mojoj obitelji: (možete zaokružiti više odgovora)

- a) Čita majka
- b) Čita otac
- c) Čita brat/sestra

15. U školsku knjižnicu odlazim:

- a) 1 puta tjedno
- b) 1 do 2 puta mjesečno
- c) 1 do 2 puta u polugodištu
- d) 1 do 2 puta u školskoj godini
- e) Ne idem nikad

16. Knjige posuđujem u gradskoj knjižnici:

- a) Često
- b) Ponekad
- c) Nikad

17. Osim knjiga volim čitati i časopise: (npr. Smib, Modra lasta, Drvo znanja, Mak, Rebbot, Bug, National geographic, Geo)

- a) Da
- b) Ne

18. Sadržaji koji me najviše privlače u časopisima su: (ukoliko si na prethodno pitanje odgovorio/la sa DA)

- a) Znanstveno popularni sadržaji
- b) Sadržaji o sportu, glazbi, modi
- c) Križaljke, vicevi
- d) Stripovi
- e) Priče, pjesme

19. Sada čitam:

- a) Više nego prije
- b) Manje nego prije
- c) Jednako prije i sada

8. Literatura

- Boras, A. (2018). Knjižnice u sustavu obrazovanja. *Završni rad*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera. Preuzeto 16. veljače 2021. iz <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:250855>
- Čitateljski maraton*. (2021). Preuzeto 27. svibnja 2021. iz Mjesec hrvatske knjige: <https://www.mhk.hr/citateljski-maraton-1>
- Dan hrvatske knjige*. (2021). Preuzeto 26. svibnja 2021. iz Društvo hrvatskih književnika: <http://dhk.hr/dogadanja/hrvatska/dan-hrvatske-knjige5>
- Dujić, L. (2009). Lektira po izboru učenika. U R. Javor (Ur.), *Čitanje - obveza ili užitak* (str. 21-28). Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
- Gabelica, M., & Težak, D. (2019). *Kreativni pristup lektiri*. Zagreb: Naklada Ljevak.
- Grosman, M. (2010). *U obranu čitanja*. Zagreb: Algoritam.
- Hlevnjak, B. (2000). Kakva je to knjiga slikovnica? U R. Javor (Ur.), *Kakva je knjiga slikovnica. Zbornik* (str. 7-8). Zagreb: Knjižnice grada Zagreb.
- Kolić-Vehovec, S. (2013). Kognitivni i metakognitivni aspekti čitanja. U M. Mićanović (Ur.), *Čitanje za školu i život : IV. simpozij učitelja i nastavnika hrvatskog jezika. Zbornik radova* (str. 23-32). Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje. Preuzeto 25. ožujka 2021. iz <https://www.azoo.hr/app/uploads/uvezeno/images/izdanja/citanje/Citanje.pdf>
- Kunac, S. (2020). Učestalost čitanja adolescenata i njihovi stavovi o čitanju. U I. Batarelo Kokić, A. Buić, T. Kokić, & A. Mandarić Vukušić (Ur.), *Čitanje u ranoj adolescenciji* (str. 61-78). Split: Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet.
- Kurtović, D. (2013). *Nacionalni projekt 'Čitamo mi, u obitelji svi*. Preuzeto 27. svibanj 2021. iz Moderna vremena: <https://mvinfo.hr/clanak/nacionalni-projekt-itamo-mi-u-obitelji-svi>
- Lektira. (2021). *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. (Leksikografski zavod Miroslav Krleža) Preuzeto 11. ožujka 2021. iz <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=35941>

- Nacionalni kviz za poticanje čitanja.* (2019). Preuzeto 25. svibnja 2021. iz Knjižnice grada Zagreba: <http://www.kgz.hr/hr/knjiznice/gradska-knjiznica-odjel-za-djecu-i-mladez/projekti-6033/nacionalni-kviz-za-poticanje-citanja-1621/1621>
- Nagy, A. (1999). Modernizacija, globalizacija - posljedice i protumjere. U I. Stričević (Ur.), *Međunarodni stručni skup Mladi i čitanje u multimedijalnom društvu* (str. 12-18). Koprivnica: Hrvatsko čitateljsko društvo.
- Obradović-Čudina, M. (2003). *Igrom do čitanja: igre i aktivnosti za razvijanje vještina čitanja*. Zagreb: Školska knjiga.
- Peti-Stanić, A. (2019). *Čitanjem do (spo)razumijevanja*. Zagreb: Naklada Ljevak.
- Poziv na sudjelovanje u projektu "Čitajmo zajedno – čitajmo naglas: zaboravljene knjige"*. (2015). Preuzeto 27. svibnja 2021. iz Hrvatska udruga školskih knjižničara: <http://www.husk.hr/poziv-na-sudjelovanje-u-projektu-citajmo-zajedno-citajmo-naglas-zaboravljene-knjige/>
- Sabolović-Krajina, D. (1993). Čitateljske navike tinejdžera u Hrvatskoj. Preuzeto 23. ožujka 2021. iz http://dzs.ffzg.unizg.hr/text/sabolovic-krajina_1993.htm
- Schultz-Jones, B., & Oberg, D. (Ur.). (2016). *IFLA-ine smjernice za školske knjižnice*. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo.
- Standard za školske knjižnice NN 34/2000.* (2000). Preuzeto 13. prosinca 2020. iz https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2000_03_34_698.html
- Stričević, I. (2009). Čitanje u kontekstu školskih i narodnih knjižnica: uloga knjižnica u poticanju funkcionalnog čitanja i čitanja iz užitka. U R. Javor (Ur.), *Čitanje - obveza ili užitak: zbornik* (str. 41-49). Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.
- Svjetski dan knjige i Dan hrvatske knjige.* (2020). Preuzeto 26. svibnja 2021. iz FOI Varaždin: <https://www.foi.unizg.hr/hr/novosti/svjetski-dan-knjige-i-dan-hrvatske-knjige>
- Što je PISA?* (2021). Preuzeto 25. ožujka 2021. iz <https://pisa.ncvvo.hr:https://pisa.ncvvo.hr/sto-je-pisa/>
- Vladilo, I. (2002). Lektira - radost čitanja ili tortura. *XIV. Proljetna škola školskih knjižničara*, (str. 148-152). Zagreb, Rijeka.

Zovko, M. (2011). Važnost čitanja. *XXIII. Proletna škola školskih knjižničara: zbornik radova. Čitanje kao dio knjižnično-informacijskog obrazovanja, 9. - 11. svibnja 2011, Osijek* (str. 27-31). Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje.

Čitalačke navike djece osnovne škole od 4. do 8. razreda

Sažetak

Čitanje je jedna od bitnih sastavnica pismenosti. Vrlo je važna vještina potrebna za razvoj svih ostalih kompetencija te razumijevanje sadržaja iz svakodnevnog života. Najvažniju ulogu u procesu razvijanja čitalačkih navika predškolske djece zauzimaju roditelji i njihova angažiranost te posvećenost razvoju djeteta.

Kako bi djeca postala dobri čitači, moraju imati dobro razvijene predčitalačke vještine koje podrazumijevaju razvijenu vještinu slušanja i razumijevanja, maštu, bogat vokabular te prirodnu znatiželju da nauče nešto novo

Postoje dvije vrste čitanja: jedno predstavlja zabavu i užitak i ono je dobrovoljno te drugo koje se naziva još i funkcionalno koje je usmjereno na dobivanje informacija i učenje. Obje ove vrste se međusobno isprepliću i teško da mogu opstati jedna bez druge. Obje služe na korist i dobrobit pojedinca.

Zadaća istraživanja je utvrditi interese učenika, navike čitanja, odnos prema knjizi, vole li čitati školsku lektiru, koja lektirna djela su im najdraža, kako biraju knjige u slobodno vrijeme, kako dolaze do knjiga, tko je imao najveći utjecaj na njihove čitalačke navike, osim tiskanih knjiga čitaju li časopise ili elektroničke knjige. Važna zadaća je istražiti posjećuju li i koliko često školsku ili gradsku knjižnicu, koji je razlog njihovog odlaska u knjižnicu te ima li ona utjecaj na njihov odnos prema čitanju.

Istraživanje je pokazalo da je potrebna aktivna uključenost školskog knjižničara u nastavni proces, kreativnost i interakcija knjižničara i nastavnika koji će prepoznati interese i potrebe svojih učenika, razvijati istraživački duh, individualni razvoj svakog učenika te im osvijestiti važnost čitanja kao zadovoljstva i užitka te njegovu vrlo važnu obrazovnu ulogu.

Ključne riječi: Čitalačke navike, čitanje, školska knjižnica, knjižničar, čitalačke kompetencije, anketni upitnik

Reading habits of primary school children from 4th to 8th grade

Summary

Reading is one of key components of literacy. It is particularly important skill for development of other competencies and understanding of content from everyday life. The most important role in development of reading habits of preschool children have parents and their engagement and commitment to child development.

For children to become good readers, they need to have well developed pre-reading skills which implies listening and understanding skills, imagination, rich vocabulary and natural curiosity to learn something new.

There are two types of reading: one represents amusement and pleasure, and it is voluntary. The other one is called functional and is directed to getting information and learning. Both types intertwine and can hardly survive without each other. Both serve for benefit and welfare of individual.

Purpose of this research is to determine students' interests, reading habits, relation to the book, do they love school reading, which books are favourites, how do they choose books in their free time, how do they get the books, who had the biggest influence on their reading habits, do they, except printed books, also read magazines or electronic books. Important task is to explore do students visit school or public library and how often, what is the purpose of their visit and does this have influence to their relation to reading.

Research has shown that active involvement of school librarian in educational process is needed; creativity and interaction of librarians and teachers which will recognise interests and needs of their students, develop exploratory habits, individual development of every student and make them aware of importance of reading as pleasure and amusement and important role in education.

Key words: reading habits, reading, school library, librarian, reading competences, survey